

ČO HOVORÍ DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL
/Rím, 1962-65/

O C I R K V I

OBSAH:

- **Vieroučná konštitúcia Druhého Vatikánskeho koncilu**
Lumen gentium

CIRKEV - SVETLO NÁRODOV
/hlavné myšlienky/

- **Pastorálna konštitúcia Druhého Vatikánskeho koncilu**
Gaudium et spes

O C I R K V I V SÚČASNOM SVETE
/hlavné myšlienky/

Na pomoc synodálnemu procesu

CIRKEV - SVETLO NÁRODOV

Vieroučná konštitúcia Druhého Vatikánskeho koncilu /1962-65/ Lumen gentium
/hlavné myšlienky/

Svetlom národov je Kristus. Tento svätý cirkevný snem, zhromaždený v Duchu Svätom, si túžobne želá hlásaním evanjelia osvietiť ľudí jeho jasom, ktorým ožaruje tvár Cirkvi. Keďže Cirkev je v Kristovi znakom a prostriedkom dôverného spojenia s Bohom a jednoty celého ľudského pokolenia, chce veriacim a celému svetu zreteľne vysvetliť svoju podstatu a univerzálne poslanie.

I. kap.: TAJOMSTVO CIRKVI /2-8/

Večný Otec sa rozhodol pozdvihnúť ľudí k účasti na Božom živote; od večnosti ustanovil, aby sa ľudia stali podobnými obrazu jeho Syna. Tých, čo veria v Krista, zhromažďuje vo svätej Cirkvi, naznačenej v predobrazoch už od počiatku sveta, ale založenej v posledných časoch.

Kristus, aby splnil Otcovu vôľu, založil nebeské kráľovstvo na zemi, zjavil nám jeho tajomstvo a svojou krvou uskutočnil vykúpenie. Prikázal, aby sa na jeho pamiatku sprítomňovala obeta kríža a jeho vzkriesenie slávením Eucharistie až do konca čias. Takto sa uskutočňuje dielo nášho vykúpenia a jednota veriacich.

Duch Svätý bol nám zoslaný na Turíce, aby Cirkev ustavične posväcoval. Duch Svätý prebýva v Cirkvi a v srdciach veriacich ako v chráme, v nich sa modlí a vydáva svedectvo a obdarúva Cirkev rozmanitými hierarchickými a charizmatickými darmi.

Celá Cirkev sa javí ako "ľud zhromaždený jednotou Otca a Syna a Ducha Svätého."

Pán Ježiš položil základy svojej Cirkvi ohlasovaním blahozvesti: "Čas sa naplnil a Božie kráľovstvo sa priblížilo." Ježišove zázraky potvrdzujú, že toto kráľovstvo už prišlo na zem. Cirkev sama je zárodokom a počiatkom Božieho kráľovstva na zemi.

Zjavenie o kráľovstve sa v Starom zákone predkladá v predobrazoch a v Novom zákone obrazmi zo života a podobenstvami. Na pomenovanie a lepšie pochopenie tajomstva Cirkvi Sväté písmo používa tieto pojmy:

- ovčinec, ktorého bránou je Kristus;
- Božie pole, hospodárstvo, vinica, kde pravý vinič je Kristus;
- Boží dom, Božia stavba, Boží príbytok;
- nebeský Jeruzalem, naša Matka, nevesta nepoškvrneného Baránka;
- Cirkev - tajomné Telo Kristovo: jeho hlavou je Kristus. Apoštoli a ostatní členovia Cirkvi sú údy, ktoré si navzájom preukazujú spasiteľné služby. Duch Svätý, ktorý je ten istý v Hlave i v údoch, celé telo oživuje, zjednocuje a dáva do pohybu.

Cirkev je viditeľná a zároveň duchovná. Jediný Prostredník Kristus udržuje Cirkev ako viditeľné spoločenstvo viery, nádeje a lásky na zemi a skrz ňu rozširuje pravdu a

milosť medzi všetkými ľuďmi. Kristova Cirkev jestvuje v katolíckej Cirkvi (KC), vedenej nástupcom apoštola Petra a s ním spojenými biskupmi. Aj mimo KC sa nachádzajú viaceré prvky posväcovania a pravdy, ktoré ako dary vlastné Cirkvi Kristovej pobádajú ku katolíckej jednote. Cirkev napodobňuje Krista v jeho chudobe. **Cirkev** je svätá Kristovou prítomnosťou, ale vo svojom lone má aj hriešnikov, preto je povinná neustále sa očisťovať, robiť pokánie a obnovovať sa.

II. kap.: BOŽÍ ĽUD /9-17/

Nová zmluva a nový ľud

V Starom zákone Boh prisľúbil skrze proroka Jeremiáša /31, 21-34/ novú zmluvu a že svoj zákon vpíše do srdca ľudu. A túto zmluvu uzavrel Kristus vo svojej krvi /1Kor 11,25/, povolajúc ľud spomedzi Židov a pohanov, a ten sa v Duchu stal novým Božím ľuďom. Tento ľud má slobodu a dôstojnosť Božích detí, v srdciach ktorých prebýva Duch Svätý ako v chráme. Jeho zákonom je nové prikázanie lásky, akou nás miloval Kristus /Jn 13,34/. Jeho cieľom je Božie kráľovstvo, ktorého začiatky položil na zemi sám Boh.

Tento mesiánsky ľud, hoci sa javí ako maličké stádo, je pre celé ľudské pokolenie zárodkom jednoty, nádeje a spásy. Kristus ho používa ako nástroj vykúpenia všetkých a posielal ho do celého sveta ako svetlo sveta a soľ zeme /Mt 5,13-16/. Tento ľud sa nazýva Cirkvou Kristovou, lebo si ju Kristus nadobudol vlastnou krvou, naplnil svojím Duchom a obdaroval prostriedkami spásy. Cirkev napreduje uprostred pokušení a prenasledovaní, posilňovaná silou Božej milosti, aby zostala vernou nevestou svojho Pána a pôsobením Ducha Svätého sa neprestajne obnovovala.

O všeobecnom kňazstve

Všetci Kristovi učeníci zotrávajúc na modlitbách majú všade na svete vydávať svedectvo o Kristovi a zodpovedať sa zo svojej nádeje na večný život tým, ktorí ich o to požiadajú.

I keď sa toto všeobecné kňazstvo veriacich podstatne líši od kňazstva ako povolania /hierarchického kňazstva/, predsa spolu s ním vzájomne súvisí, lebo jedno i druhé má osobitným spôsobom účasť na Kristovom kňazstve. Kňaz z povolania prináša Bohu v mene Kristovom eucharistickú obeť v zastúpení všetkého ľudu. Ľud mocou svojho kráľovského kňazstva spoluúčinkuje na eucharistickej obete a vykonáva svoje kňazstvo prijímaním sviatostí, modlitbami a vzdávaním vďaky, svedectvom svätého života, sebazapieraním a činorodou láskou. Sýtiac sa pri svätom prijímaní Telom Kristovým, konkrétnym spôsobom sa prejavuje jednota Božieho ľudu, ktorú Sviatosť Oltárna naznačuje a sprítomňuje. Všetci veriaci v Krista sú od Pána povolaní k svätosti v každom postavení a stave, každý svojou cestou a svojím spôsobom.

Cit pre vieru a charizmatické dary v kresťanskom ľude

Boží ľud má účasť aj na prorockom poslaní Krista tým, že o ňom vydáva živé svedectvo svojím životom podľa viery, láskou a obetou chvály. Spoločenstvo veriacich, ktorým sa dostalo pomazania od Svätého Ducha, sa nemôže myliť vo viere /nadprirodzený cit pre vieru, sensus fidei/, keď je – od biskupov až po posledného laika – jednomyselný vo viere a mravoch.

Okrem toho Duch Svätý veriacim všetkých stavov rozdeľuje osobitné milosti, charizmy, užitočné pre obnovu a ďalší rast Cirkvi. Súdiť o ich pravosti a ich správnom používaní náleží predstaveným Cirkvi.

O univerzálnosti čiže katolicite jediného Božieho ľudu

Patriť k novému Božiemu ľudu sú povolani všetci ľudia. Jediný Boží ľud prebýva teda medzi všetkými národmi sveta, a tým je ľud kráľovstva nebeskej povahy. Všetci veriaci majú spoločenstvo s ostatnými v Duchu Svätom. Vďaka tejto katolíckosti sa jednotlivé časti navzájom obohacujú svojimi darmi a spoločne smerujú k plnosti. Preto v Cirkvi právoplatne existujú aj partikulárne cirkvi so svojimi tradíciami, pritom však zostáva nedotknuté prvenstvo Petrovho úradu, ktorý je na čele celého spoločenstva lásky a chráni oprávnenú rozmanitosť a bdie, aby bola na osoh jednote /1Pt 4,10/.

Ku katolíckej jednote Božieho ľudu smerujú tak katolícki veriaci ako aj ostatní kresťania a napokon všetci ľudia, ktorí majú byť spasení skrze Božiu milosť.

Do spoločenstva Cirkvi sú v plnej miere včlenení tí, ktorí majú Ducha Kristovho a prijímajú celé jej zriadenie aj všetky prostriedky spásy, ktorými ona disponuje. Prostredníctvom rímskeho pápeža a biskupov Kristus ju spravuje zväzkami vyznania viery, sviatostí a cirkevného vedenia a spoločenstva. Avšak nespasí sa, kto je síce pričlenený k Cirkvi, ale nezotrvá v láske.

Cirkev cíti spojenie s nekatolíckymi kresťanmi, pretože Duch Svätý svojou posväcujúcou silou účinkuje aj v nich svojimi darmi a milosťami. V Kristových učeníkoch Duch Svätý vzbudzuje túžbu a činnosť za pokojné zjednotenie všetkých spôsobom, aký určil Kristus.

Boh však nie je ďaleko ani od ostatných, čo ešte neprijali evanjelium. Lebo tí, čo bez vlastnej viny nepoznajú Kristovo evanjelium a jeho Cirkev, ale hľadajú Boha úprimným srdcom a usilujú sa pod účinkom milosti plniť jeho vôľu, poznanú z hlasu svedomia, môžu dosiahnuť večnú spásu.

Misijná povaha Cirkvi

Cirkev dostala od apoštolov slávny Ježišov príkaz hlásať spasiteľnú pravdu: *Chodte a učte všetky národy a krstite ich v mene Otca, Syna a Ducha Svätého...*/Mt 28, 18-20/. Duch Svätý podnecuje hlásateľov evanjelia, aby sa uskutočnilo Božie rozhodnutie, ktorým bol Kristus ustanovený za základ spásy pre celý svet. Cirkev sa pri ohlasovaní blahozvesti pričíňuje o to, aby sa to dobré, čo je v myšliach ľudí, v národných kultúrach, povznieslo a dozrelo na Božiu slávu. Povinnosť šíriť vieru podľa svojich možností viaže každého Kristovho učeníka. A Cirkev sa modlí a pracuje, aby ľud celého sveta sa stal Božím ľuďom.

III. kap.: O HIERARCHICKOM ZRIADENÍ CIRKVI, ZVLÁŠŤ O EPISKOPÁTE /18-29/

Na vedenie a stály vzrast Božieho ľudu Kristus Pán vo svojej Cirkvi ustanovil rozličné služby. Apoštolov ustanovil s poslaním, aby ich nástupcovia, biskupi, boli v jeho Cirkvi pastiermi ľudí až do skončenia vekov. Aby episkopát bol jednotný, na čelo apoštolov postavil Petra, ustanoviac ho za večný a viditeľný princíp a základ jednoty viery a spoločenstva.

Biskupi – nástupcovia apoštolov

Medzi rozličnými službami, vykonávanými v Cirkvi od prvotných čias, má podľa svedectva tradície čelné postavenie úrad biskupov. Tak sa po celom svete až po terajšie časy prejavuje a opatruje apoštolská tradícia. Preto posvätný cirkevný snem učí, že biskupi sú z Božieho ustanovenia nástupcami apoštolov ako pastieri Cirkvi a kto ich počúva, počúva Krista /Lk 10,16/. Sú poverení vydávať svedectvo o evanjeliu Božej milosti /Sk 20,24/ a byť v službách Ducha a spravodlivosti /2 Kor 3, 8-9/. Biskupskou vysviackou dostávajú plnosť sviatosti kňazstva, učiteľský úrad a právomoc.

Kolégium biskupov a jeho hlava, kolegiálne vzťahy medzi biskupmi

Apoštolský zbor na čele s Petrom je predobrazom kolégia biskupov na čele s rímskym pápežom. Túto kolegiálnosť potvrdzujú všeobecné cirkevné snemy, ktoré sa konali v priebehu vekov. Kolegiálna jednota sa prejavuje aj vo vzájomných vzťahoch medzi jednotlivými biskupmi a partikulárnymi cirkvami i so všeobecnou Cirkvou. Jednotliví biskupi vykonávajú svoju pastiersku právomoc len voči zverenej časti Božieho ľudu. Ale ako údy biskupského kolégia sa majú starať o celú Cirkev: napomáhať a brániť jednotu viery a spoločnú disciplínu, učiť veriacich láske k celému tajomnému Kristovmu Telu, najmä voči chudobným, trpiacim a prenasledovaným údom.

Poslanie biskupov

Aby sa viera šírila a všetci ľudia sa dostali k svetlu plnej pravdy, biskupom je zverený učiteľský, svätiteľský a správcovský úrad. Riadením Božej Prozreteľnosti sa stalo, že rôzne cirkvi od čias apoštolov majú vlastnú disciplínu, svoj liturgický úzus, ako aj svoje teologické a duchovné dedičstvo. Táto rozmanitosť miestnych cirkví, smerujúca k jednote, je skvelým dôkazom katolíckosti nerozdelenej Cirkvi.

Kňazi a ich vzťahy ku Kristovi, k biskupom, medzi sebou a voči Božiemu ľudu

Kňazi sú starostliví spolupracovníci biskupského stavu, jeho pomocníci a výkonné sily, povolání slúžiť Božiemu ľudu. So svojim biskupom tvoria kňazské spoločenstvo. Pod vedením biskupa spravujú a posväcujú sebe zverenú časť Pánovho stáda. So zreteľom na svätenie a službu, sú všetci diecézni aj rehoľní kňazi pridružení k biskupskému zboru a podľa svojho povolania a milosti slúžia na dobro celej Cirkvi. Kňazov nech navzájom spája dôverné bratstvo, ktoré sa má prejavovať vzájomnou

pomocou duchovnou i materiálnou, pastorálnou i personálnou, v spoločnom nažívaní a vospolnej láske. A o veriacich nech sa starajú ako Otcovia v Kristu.

IV. kap.: LAICI /30-38/

Podľa koncilu sa pod názvom *laici* rozumejú všetci veriaci okrem členov duchovenstva a Cirkvou schváleného rehoľného stavu. Sú to teda veriaci, ktorí boli krstom pripojení ku Kristovi a stali sa Božím ľuďom. Majú svojím spôsobom účasť na kňazskom, prorockom a kráľovskom úrade Kristovom. Vlastným povolaním laikov je hľadať Božie kráľovstvo tým, že sa zapodievať časnými záležitosťami, ktoré v rodinnom a spoločenskom živote usporadúvajú podľa Božej vízie. Svedectvom svojho života podľa evanjelia sa ako kvas majú pričiňovať o posvätenie sveta.

Apoštolský život laikov

Laici sú zapojení do jediného Tela Kristovho pod jedinou Hlavou. Všetci bez rozdielu sú krstom a birmovkou povolaní, aby ako živé údy napomáhali vzrast Cirkvi a jej stále posväcovanie. Sviatosti, najmä Eucharistia, v nich živia lásku k Bohu a k ľuďom – čo je dušou všetkého apoštolátu. Laici sú povolaní zabezpečovať prítomnosť a účinkovanie Cirkvi na miestach a v prostrediach, kde iba ich prostredníctvom môže Cirkev pôsobiť ako soľ zeme. Sú živým nástrojom Cirkvi podľa miery, ako ich obdaroval Kristus /Ef 4,7/.

Pius XII. v roku 1957 hovoril, že laici môžu byť pozývaní k bezprostrednejšej apoštolskej spolupráci s hierarchiou, podobne ako spolupracovníci apoštola Pavla. A majú predpoklady, aby ich hierarchia prijala do niektorých funkcií s duchovným poslaním.

Účasť laikov na všeobecnom kňazstve

Laici, sviatosťou krstu zasvätení Kristovi a v birmovke pomazaní od Ducha Svätého, sú povolaní a pripravení prinášať duchovné ovocie: všetky ich skutky, modlitby a apoštolské podujatia, manželský a rodinný život, každodenná práca i oddych, ak sa konajú podľa Ducha, ba aj životné ťažkosti, ak sa trpezlivo znášajú, stávajú sa duchovnými obetami, ľúbezňami Bohu.

Kristus aj laikov ustanovil za svojich svedkov; vybavuje ich zmyslom pre vieru a milosťou slova. Ich svedectvo nadobúda určitú charakteristickú črtu práve preto, že sa uskutočňuje v bežných podmienkach života. Najmä manželský a rodinný život je školou aj praxou laického apoštolátu. Kresťanská rodina mohutne ohlasuje čnosti Božieho kráľovstva. Preto laici nech sa starostlivo usilujú prehľbovať si vedomosti o zjavených pravdách a nech prosia Boha o dar múdrosti.

Nech laici spôsobilosťou vo svetských odboroch účinne prispievajú k tomu, aby sa stvorenstvo rozvíjalo ľudskou prácou, technikou i občianskou kultúrou vo svetle Božieho slova. Veď nijaká ľudská činnosť, aj v časných záležitostiach, sa nemôže vymknúť spod Božej moci.

Vzťah laikov k hierarchii

Laici a všetci veriaci majú právo prijímať od duchovných pastierov hojnosť duchovných dobier Cirkvi, najmä posilu Božieho slova a sviatosti. Nech im teda slobodne a s dôverou dávajú najavo svoje potreby a želania, ako sa svedčí na Božie deti a bratov v Kristu. A zasa nech prijímajú ochotne, čo duchovní pastieri ako zástupcovia Kristovi ustanovujú v Cirkvi a nech sa za nich modlia.

Duchovní pastieri nech uznávajú vážnosť a zodpovednosť laikov v Cirkvi; nech radi používajú ich rozumné rady; nech im s dôverou zverujú úlohy v službách Cirkvi a nech im ponechajú slobodné pole činnosti a iniciatívy. Nech pozorne a s otcovskou láskou v Kristu posudzujú podujatia, želania a túžby, ktoré im laici predkladajú. Z týchto priateľských vzťahov medzi laikmi a duchovnými pastiermi sa dajú očakávať veľmi bohaté dobrodenia pre Cirkev. **Nech platí: "Čím je duša v tele, tým nech sú kresťania vo svete."**¹

V. kap.: O VŠEOBECNOM POVOLANÍ K SVÄTOSTI V CIRKVI /39-42/

Pretože si Kristus, Boží Syn, zamiloval Cirkev ako svoju nevestu a seba samého vydal v obeť za ňu, aby ju posvätil /Ef 5, 25-26/, sú v Cirkvi VŠETCI povolání k svätosti /1 Sol 4,3/. V životoch jednotlivcov, ktorí smerujú k dokonalosti lásky, sa táto svätosť prejavuje v ovocí Svätého Ducha; osobitným spôsobom sa prejavuje v praktizovaní evanjeliových rád z podnetu Ducha Svätého.

Všeobecné povolanie k svätosti

Ježiš, vzor všetkej dokonalosti, všetkým svojim učeníkom hlásal v každom ich životnom postavení svätosť života /Mt 5,48/, všetkým totiž poslal Svätého Ducha. Cirkevné dejiny sú ozdobené životmi toľkých svätých!

Biskupi nech plnia svoju službu sväto, pokorne a mužne podľa vzoru Krista.

Kňazi nech rastú v láske k Bohu a blížnemu každodenným vykonávaním svojho úradu; nech udržiavajú zväzky kňazského spoločenstva. Kňazi sú povinní sa modliť a prinášať obety za svojich veriacich.

Kresťanskí manželia a rodičia majú svoju cestu svätosti vo vernej láske, v živote milosti a vo výchove potomstva k viere, k čnostnému životu v láske.

Slobodní a vdovy/vdovci sa v slobode zdokonaľujú skutkami ľudskosti, pomocou preukazovanou spoluobčanom a prácou na zošľacht'ovanie spoločnosti.

Aj pre **chudobných, chorých a trpiacich** má Boh skrze Ježiša Krista cestu k svätosti v plnení konkrétnej Božej vôle pre nich.

Cesta a prostriedky svätosti

Prvým a najpotrebnejším darom je láska k Bohu a k blížnemu kvôli Nemu. Aby láska prinášala ovocie, každý veriaci má rád počúvať Slovo Božie, uskutočňovať Božiu vôľu, často pristupovať k sviatostiam, venovať sa modlitbe, sebazapieraniu a činorodej bratskej službe – až po mučeníctvo.

¹ Z Listu Diognetovi.

Osobitným spôsobom sa napomáha svätosť Cirkvi aj rozmanitými evanjelióvymi radami, medzi nimi životom v panenstve alebo celibáte. Túto dokonalú zdržanlivosť pre nebeské kráľovstvo Cirkev vždy mala vo veľkej úcte ako znak lásky a zdroj duchovnej plodnosti vo svete.

Všetci veriaci v Krista sú teda povolaní, ba povinní usilovať o svätosť a dokonalosť vo vlastnom stave. Apoštol Pavol to takto vyjadril: **"Tí, čo užívajú veci tohto sveta, ako by ich neužívali, pretože terajšia tvárnosť sveta sa už pomíňa."** /1 Kor 7,31/

VI. kap.: REHOLNÍCI /43-47/

Evanjeliové rady ako povolanie v Cirkvi

Evanjeliové rady Bohu zasvätenej čistoty, chudoby a poslušnosti, pretože majú svoj podklad v Pánových slovách a jeho príklade, prijala Cirkev od svojho Pána a jeho milosťou ich neprestajne uchováva. Vyvinuli sa rozličné formy pustovníckeho alebo spoločného života a rozmanité rehoľné rodiny slúžiace na dobro svojich členov a/alebo na osoh celému Telu Kristovmu. Svojim členom poskytujú prostriedky väčšej stálosti v spôsobe života, osvedčený návod na dosiahnutie dokonalosti v láske, oporu bratského či sesterského spoločenstva v službe Kristovej a slobodu posilňovanú poslušnosťou.

Povaha a význam rehoľného života v Cirkvi

Sľubmi alebo svojou povahou sľubom podobnými záväzkami, ktorými sa veriaci človek viaže zachovávať spomenuté evanjelióvé rady, sa oddáva bezvýhradne nadovšetko milovanému Bohu. Z tohto dôvodu je určený/-á pre službu a chválu Božiu, z čoho vyplýva povinnosť pracovať podľa svojich síl a podľa povahy vlastného povolania, modlitbou alebo aj tvorivou prácou na upevňovaní Božieho kráľovstva v dušiach a na jeho šírení všade vo svete.

Rehoľný stav, ktorý svojich príslušníkov viac oslobodzuje od pozemských starostí, zároveň poukazuje všetkým veriacim na nebeské dobro a vydáva účinnejšie svedectvo o večnom živote. V Cirkvi sprítomňuje spôsob života, na ktorý sa podujal Boží Syn, keď prišiel na svet, aby konal Otcovu vôľu.

Kto prijíma evanjelióvé rady dobrovoľne, podľa svojho osobného povolania, tomu pomáhajú k očiste srdca a slobode ducha a podnecujú horlivosť v láske. Evanjeliové rady lepšie prispôsobujú kresťana panenskému a chudobnému spôsobu života, aký si vyvolil Kristu Pán a aký prijala jeho panenská Matka.

Pod autoritou Cirkvi

K úlohe cirkevnej hierarchie spravovať Boží ľud patrí aj svojimi zákonmi múdro usmerňovať prax evanjelióvých rád. S vnímavosťou voči podnetom Ducha Svätého hierarchia prijíma pravidlá, ktoré predkladajú význační mužovia a ženy, a po istých úpravách ich hodnoverne schvaľuje a svojou ochrannou autoritou bedlivo sleduje rehoľné ustanovizne, aby sa rozvíjali podľa ducha svojich zakladateľov. Cirkev svojím schválením povyšuje rehoľné povolanie na hodnosť cirkevne uznaného zasväteného stavu.

Rehoľníci/rehoľníčky nech dbajú o to, aby ich prostredníctvom Cirkev čoraz lepšie predstavovala Krista: ako rozjíma na hore; ako zástupom hlása Božie kráľovstvo; ako uzdravuje chorých a ranených; ako hriešnikov privádza k poriadnemu životu; ako žehná deťom a robí všetkým dobre a tým vždy plní vôľu svojho Otca, ktorý ho poslal.

Tento svätý cirkevný snem chváli a povzbudzuje mužov a ženy, rehoľníkov a rehoľnice, čo v kláštoroch alebo v školách a nemocniciach, ako aj v misiách preukazujú ľuďom rozmanité ušľachtilé služby, že sú ozdobou Kristovej Nevesty.

VII. kap.: ESCHATOLOGICKÝ RÁZ PUTUJÚCEJ CIRKVI A JEJ SPOJENIE S NEBESKOU CIRKVOU /48-51/

Eschatologický ráz nášho povolania v Cirkvi

Cirkev, pomocou ktorej nadobúdame svätosť, bude dovŕšená až v nebi, keď nadíde čas obnovy všetkých vecí /Sk 3,21/. Prisľúbená obnova, ktorú očakávame, sa už začala v Kristovi, pokračuje zoslaním Svätého Ducha a skrze Neho napreduje v Cirkvi. Ale ešte sme sa nezjavili s Kristom v sláve /Kol 3,4/, ešte sa obliekame do Božej výzbroje, aby sme mohli obstáť proti útokom diabla /Ef 6,11-13/, a musíme stále bdieť, aby sme si zaslúžili vojsť spolu s Ním na svadbu a byť započítaní medzi požehnaných /Mt 25, 31-46/. My všetci sa musíme ukázať pred súdnou stolicou Kristovou, aby každý dostal odplatu za to, čo konal, kým bol v tele /2 Kor 5,10/. Takže pevní vo viere očakávame splnenie blaženej nádeje a slávny príchod velebného Boha, nášho Spasiteľa Ježiša Krista /Tit 2,13/.

Spoločenstvo nebeskej Cirkvi s putujúcou Cirkvou

Dokiaľ nepríde Syn človeka, niektorí z jeho učeníkov žijú na zemi, iní sa po smrti očisťujú, iní sú už oslávení... Avšak všetci, hoci v rozličnom stupni a nie tým istým spôsobom, sme účastní tej istej lásky k Bohu a blížnemu a spievame nášmu Bohu chválospev slávy. Všetci, čo sú Kristovi a majú jeho Ducha, tvoria jedinú Cirkev a sú navzájom spojení v Ňom /Ef 4,16/. A teda spojenie nás putujúcich s bratmi a sestrami už zosnulými vôbec nie je prerušené. Tí, čo sú už v nebi, vzhľadom na svoje dôvernejšie spojenie s Kristom posilňujú celú Cirkev vo svätosti a skrze Neho, s Ním a v Ňom neprestajne orodujú za nás u Otca.

Spoločenstvo putujúcej Cirkvi s nebeskou Cirkvou

Putujúca Cirkev pochopila spoločenstvo v tajomnom Tele Ježiša Krista a hneď od počiatku si veľmi nábožne uctievala pamiatku zosnulých, obetovala za nich aj svoje modlitby a príhovory; v nich On sám sa nám prihovára a dáva nám znamenie svojho kráľovstva, ktoré nás mocne priťahuje, veď máme okolo seba taký oblak svedkov a také mocné potvrdenie pravdy evanjelia.

Pamiatku zosnulých si uctievame nielen pre ich príkladný život, ale ešte viac preto, aby sa v Duchu upevnila jednota celej Cirkvi uplatňovaním bratskej lásky /Ef 4, 1-6/. Preto sa patrí, aby sme týchto priateľov a spoludedičov Ježiša Krista mali v láske, vzdávali za nich Bohu úprimné vďaky, vzývali ich a žiadali o pomoc a ochranu. Toto všetko je zamerané na Krista, lebo On je korunou všetkých svätých.

Naša jednota s nebeskou Cirkvou sa uskutočňuje hlavne v posvätnej liturgii, keď spoločným plesaním oslavujeme Božiu velebnosť. Slávením eucharistickej obety sa spájame s kultom nebeskej Cirkvi, uctievajúc v svätom spoločenstve pamiatku Panny Márie, svätého Jozefa, apoštolov, mučeníkov a všetkých svätých.

Pastoračné úpravy

Túto úctyhodnú vieru našich predkov o životnom spoločenstve s bratmi a sestrami, čo sú v nebeskej sláve alebo sa ešte očisťujú, prijíma tento svätý cirkevný snem s vernosťou a opätovne predkladá ustanovenia II. Nicejského /8. stor./, Florentského /15. stor./ a Tridentského koncilu /16. stor./. Avšak, vedený pastoračnou starostlivosťou, napomína tých, ktorých sa to týka, aby napravili zlozvyky, prepiatosti alebo nedostatky, ak sa kde-tu votreli, a nech všetko obnovia na väčšiu chválu Kristovu a Božiu. A nech poučia veriacich, že pravá úcta k svätým nespočíva v množstve vonkajších úkonov, lež skôr vo vrúcnosti našej činnej lásky. A tiež, že vzťahy ku nim prežívané vo svetle viery vôbec nie sú na újmu poklony, ktorú vzdávame Otcovi skrze Krista v Duchu /Zjv 5, 13-14/.

VIII kap.: BLAHOSLAVENÁ BOHORODIČKA PANNA MÁRIA V TAJOMSTVE KRISTA A CIRKVI / 52-69/

Panna Mária v tajomstve Krista a Cirkvi

Boh vo svojej nevýslovnej láske poslal svojho Syna, zrodeného zo ženy..., aby sme mohli dostať právo synovstva /Gal 4,4-5/. Pannu Máriu, ktorá pri anjelovom zvestovaní prijala Slovo Božie do srdca i do lona a priniesla na svet Život, uznávame a uctieваме ako pravú Božiu Matku, Matku Vykupiteľa. Vzhľadom na zásluhy svojho Syna bola vykúpená vznešenejším spôsobom a s Ježišom je spojená nerozlučným zväzkom. Týmto darom milosti prevyšuje všetky nebeské i pozemské stvorenia. A je spojená so všetkými ľuďmi, ktorí majú byť spasení, pretože s láskou spolupracovala na zrode veriacich v Cirkvi. Je jedinečným údom Cirkvi a vzorom vo viere a láske; preto jej Cirkev, poučená Duchom Svätým, preukazuje oddanosť a lásku ako milovanej Matke.

Zástoj Panny Márie v poriadku spásy

Sväté písmo Starého i Nového zákona postupne opisuje dejiny spásy, ako sa pripravoval príchod Krista na svet. Od protoevanjelia /Gen 3,15/ k prorokovi Izaiášovi /Iz 7,14/ a Micheášovi /Mich 5, 2-3/ sa prorocky črtá postava Ženy. Nový Zákon ukazuje postavu Márie pri anjelovom zvestovaní ako plnú milosti /Lk 1,28/; jej spoluprácu na ľudskom spasení dobrovoľnou vierou a poslušnosťou; jej vzťah lásky k Ježišovi od jeho narodenia až po smrť na kríži; jej oddanú poslušnosť Božiemu slovu a svojmu poslaniu Matky Vykupiteľa, hoci nie vždy hneď rozumela slovám, ktoré si zachovávala vo svojom srdci. Vo verejnom pôsobení jej Syna prijala jeho uprednostňovanie Božieho kráľovstva pred príbuzenskými vzťahmi tela a krvi a verne počúvala a zachovávala Božie slová /Mk 3,35/, čo Ježiš chválil. Po Ježišovom

nanebovstúpení zotrvala s apoštolmi a so ženami na modlitbách v očakávaní príchodu Ducha Svätého.

Panna Mária a Cirkev

Ježiš, jediný Prostredník medzi Bohom a ľuďmi, svojej Matke v posledných okamihoch svojho života, zasväteného vykúpeniu ľudí, zveril materské poslanie v jeho Cirkvi, aby čerpala z Ježišových zásluh a jeho milosti na prospech Božiemu ľudu.

A toto jej materské poslanie v poriadku milosti trvá neustále, i po jej nanebovzatí. Cirkev toto jej poslanie vyjadruje láskyplnými prívlastkami: Orodovnica, Ochrankyňa, Pomocnica, Prostrednica. To sa však chápe tak, že Matka nič neuberá hodnosti a účinnosti Krista ako jediného Prostredníka. Cirkev neustále vyznáva toto podriadené poslanie Márie.

Bohorodička vzhľadom na svoj hlboký vzťah so Synom je predobrazom Cirkvi, a to v poriadku viery, lásky a dokonalej jednoty s Kristom. Cirkev v nej už dosiahla dokonalosť, preto veriaci hľadajú na Máriu ako na vzor čností.

Úcta k Panne Márii v Cirkvi

Cirkev už od najstarších čias nazýva Máriu Bohorodička, najmä od Efezského koncilu, a od tohto svätého titulu sa rozvíja úcta Cirkvi k Márii, Matke Pána. Platí, že keď sa preukazuje úcta k Matke, je tým oslávený jej Syn; a veriaci v prostrediach rôznych kultúr nachádzali svoje osobitné prejavy úcty – v medziach zdravého a pravoverného učenia.

Svätý cirkevný snem zámerne podáva toto katolícke učenie a zároveň odporúča veriacim, aby veľkodušne pestovali úctu k Panne Márii, najmä v liturgii, a ponúka aj mariánske pobožnosti a nábožné úkony, ktoré v priebehu vekov odporúčal Učiteľský úrad Cirkvi. Kazateľov Božieho slova naliehavo vyzýva, aby sa v úvahách o veľkosti Božej Matky vyhli nesprávnemu zveličovaniu, ale i prílišnej úzkoprsosti. Zdôrazňuje, že opravdivá nábožnosť vychádza z pravej viery, ktorá nám pomáha uznať vznešenosť Bohorodičky a pobáda nás k synovskej láske a k nasledovaniu jej čností.

Mária, znamenie bezpečnej nádeje a útechy pre putujúci Boží ľud

Tento svätý snem predstavuje putujúcemu Božiemu ľudu Panu Máriu ako znamenie bezpečnej nádeje a útechy. Raduje sa zo skutočnosti, že aj kresťania zatiaľ oddelení od plného spoločenstva s Katolíckou cirkvou ctia si Božiu Matku, najmä pravoslávni kresťania, ale aj niektorí kresťania z reformácie.

Prosme ju, aby za nás orodovala, najmä za tých, čo ešte nepoznajú svojho Spasiteľa. Nech nám vyprosí milosť, aby sa jediný Boží ľud zhromaždil v pokoji a svornosti na slávu Najsvätejšej Trojice.

Vydané v Ríme pri sv. Petre 21. XI. 1964.

Krátenie /tl/ 2. XI. 2021.

PASTORÁLNA KONŠTITÚCIA O CIRKVI V SÚČASNOM SVETE

GAUDIUM ET SPES = RADOSŤ A NÁDEJ

Radosti a nádeje, žalosti a úzkosti ľudí dnešnej doby – najmä chudobných a všetkých, čo trpia – sú zároveň radosťami a nádejami, žalosťami a úzkosťami Kristových učeníkov. Veď ich spoločenstvo utvárajú ľudia združení v Kristovi, ktorých vedie Duch Svätý na ich púti do Otcovho kráľovstva a ktorí prijali poslanstvo spásy, aby ho zvestovali všetkým. V tomto dokumente II. Vatikánsky koncil chce všetkým vyložiť, ako si predstavuje prítomnosť a pôsobenie Cirkvi v súčasnom svete; v svete, o ktorom kresťania veria, že ho utvorila a udržiava láska Stvoriteľa; v svete, ktorý síce upadol do otroctva hriechu, ale ktorý ukrižovaný a vzkriesený Kristus, zlomiac moc zlého ducha, oslobodil, aby sa pretvoril podľa Božích úmyslov a dosiahol svoje završenie.

Dnešného ľudstva sa zmocnil obdiv nad vlastnými objavmi aj nad svojou mocou, pritom ho však často znepokojuje množstvo otázok... Preto koncil – svedok a tlmočník viery Božieho ľudu – ako dôkaz spolupatričnosti, úcty a lásky k celej ľudskej rodine, nadväzuje s ňou dialóg o rozličných problémoch, objasňujúc ich vo svetle evanjelia. Ide o záchranu človeka, o obrodu ľudskej spoločnosti. Stredobodom nášho výkladu bude teda človek, celý človek: s telom a dušou, srdcom a svedomím, rozumom a vôľou. Koncil takto ponúka ľudstvu úprimnú spoluprácu Cirkvi na budovaní všeobecného bratstva.

ÚVOD: POLOŽENIE ČLOVEKA V SÚČASNOM SVETE /4-10/

Prenikavé zmeny a niektoré ich plody – Ľudstvo prežíva nové obdobie svojich dejín, keď prenikavé a náhle zmeny sa šíria po celom svete. Zmeny vyvoláva človek svojím dôvtipom a tvorivosťou, a je nimi spätne ovplyvňovaný. Možno hovoriť o skutočnej sociálnej a kultúrnej premene, ktorá sa odráža aj na náboženskom živote. Ľudstvo nikdy predtým neoplývalo toľkým bohatstvom, toľkými možnosťami a hospodárskym potenciálom, a predsa je v ňom toľko chudobných aj negramotných ľudí. V ľuďoch rastie obrovská túžba po slobode, a predsa vznikajú nové formy sociálneho, politického a psychického zotročovania. Húževnatú snahu o dokonalejšie časné zriadenie nesprevádza duchovný rozvoj. Technika premieňa tvárnosť zeme a snaží sa ovládať aj mimozemský priestor, ale aj spolu so zmenami v spoločenskom poriadku neprinášajú človekovi integrálny rozvoj. Zmena mentality a štruktúr spochybňuje tradičné hodnoty, alebo mení ich vnútorný obsah, čo prináša zmätok v správaní aj v samotných zásadách ľudského konania. Tento prudký vývoj je aj zdrojom nerovnováhy moderného sveta. Rodina ako bazálna štruktúra spoločností bolestne odráža všetky tieto rozpory: vo vzťahu mužov a žien, vo vzťahu medzi generáciami, v kultúrnom, demografickom vývoji, sociálnom a ekonomickom rozvoji.

V globálnom rozmere neustáva, ba skôr rastie nerovnováha medzi bohatými krajinami a chudobnými postkoloniálnymi krajinami, ktoré si právom robia nárok na výtobytky civilizácie.

Základné otázky ľudského pokolenia –Nerovnováha v dnešnom svete súvisí nepochybne s nevyrovnanosťou, ktorá má korene v srdci človeka. Podaktorí očakávajú skutočné a úplné oslobodenie ľudstva jedine od ľudského úsilia. Sú aj takí, čo stratili nádej a zmysel ľudského života. Rastie aj počet tých, ktorí si nástoječivejšie kladú tieto základné otázky: Aký je zmysel utrpenia, zla a smrti, ktoré neprestávajú napriek toľkému pokroku? Načo sú tie víťazstvá človeka? Čo môže človek poskytnúť spoločnosti? Čo bude po tomto pozemskom živote?

Cirkev verí, že Kristus, ktorý zomrel a vstal z mŕtvych za všetkých, dáva skrze svojho Ducha svetlo a silu človeku, aby mohol zodpovedať svojmu vznešenému povolaniu. Verí, že kľúč, stredobod a cieľ celej ľudskej histórie je v jej Pánovi. Verí, že napriek všetkým zmenám sú mnohé veci nemenné, ktoré majú svoj najhlbší základ v Kristovi. On je obrazom neviditeľného Boha a prvorodeným zo všetkého stvorenia.

1. ČASŤ CIRKEV A POVOLANIE ČLOVEKA

Ako zmýšľa Cirkev o človeku? Aké rady potrebuje človek pre výstavbu dnešnej spoločnosti? Aký je najhlbší zmysel ľudskej činnosti vo vesmíre? Na tieto otázky sa čaká odpoveď.

I. kap.: Dôstojnosť ľudskej osobnosti /12-22/

Čo je človek? Je ničím nepodmienenou normou, alebo slabochom až po zúfalstvo? Cirkev hlboko pociťuje tieto hranice človeka a poučená Božím zjavením je schopná na ne odpovedať a opísať pravé polozenie človeka s jeho slabosťami a zároveň mu umožniť správne poznanie jeho dôstojnosti a jeho povolania.

Človek svojím vnútrom presahuje vesmír, v hĺbke svojho bytia stretáva Boha, má duchovnú a nesmrteľnú dušu. Nie je iba časticou prírody alebo anonymnou zložkou ľudského spoločenstva; je nadradený nad fyzický svet.

Hriech: Človek na počiatku svojich dejín svoju Bohom darovanú spravodlivosť a slobodu zneužil pod vplyvom Zlého tým, že sa postavil proti Bohu a svoj cieľ chcel dosiahnuť mimo Boha. Čo nám hovorí Božie zjavenie, potvrdzuje skúsenosť!

Teda človek je rozpoltený, preto celý jeho individuálny aj kolektívny život sa javí ako dramatický zápas medzi dobrom a zlom. No sám Boh prišiel človeka oslobodiť a posilniť ho tým, že ho vnútorne obnovil a vyhodil "knieža tohto sveta" /podľa Jn 12,31/, čo človeka držalo v područí hriechu.

Dôstojnosť rozumu, pravda a múdrosť

Človek svojím rozumom dosiahol skvelé výsledky, najmä čo sa týka výskumu a

ovládania hmotného sveta. Je schopný poznávať aj duchovné skutočnosti. Dosahuje svoju dokonalosť v múdrosti, pobádajúcej ho hľadať a milovať pravdu a dobro. Naša doba potrebuje túto múdrosť, aby sa všetky nové objavy človeka stali ľudskejšími. Keby neprichádzali múdrejší ľudia, budúcnosť sveta by bola ohrozená.

Dôstojnosť svedomia človeka

Vo svojom vnútri človek odкрýva zákon, ktorý si on sám nedáva, ale ktorý je povinný poslúchať. Jeho hlas ho vyzýva konať dobro a chrániť sa zlého. V poslušnosti tomuto zákonu sa prejavuje dôstojnosť človeka. Svedomie je tajomným jadrom človeka, svätynou, kde zostáva človek sám s Bohom. Čím viac prevláda úprimné svedomie, tým viac sa jednotlivci aj spoločnosti zbavujú slepej svojvôle.

Vznešenosť slobody človeka

Pravá sloboda, dnes tak vysoko cenená, je vznešeným znamením Božieho obrazu v človeku. Boh ponechal človeku možnosť rozhodnúť sa aj proti Nemu. Dôstojnosť človeka si vyžaduje, aby konal na základe vedomej a slobodnej voľby a nie zo slepej impulzivnosti alebo z vonkajšieho donútenia. Slobodná vôľa človeka, ranená hriechom, môže docieľiť zameranie sa na Boha s plnou účinnosťou len vďaka Božej pomoci /milosti/.

Tajomstvo smrti – dovŕšenia života

Záhada údely človeka vrcholí pred tvárou smrti. Tu človek stojí zoči voči strachu pred definitívnym zánikom. Cirkev poučená Božím zjavením tvrdí, že Boh stvoril človeka, aby po prekonaní pozemských skutočností dosiahol blažený cieľ vo večnom spoločenstve Božieho života. Jedinečnosť ľudskej dôstojnosti spočíva práve v povolaní človeka byť v spojení s Bohom.

Nemalé množstvo ľudí súčasnej doby však odmieta toto jedinečné pozvanie – preto ateizmus treba zaradiť medzi najzávažnejšie javy našej doby: od impulzivného odmietania akejkoľvek závislosti človeka-jednotlivca na Bohu až po ateizmus ako systém považujúci človeka za jediného tvorcu svojich dejín.

Cirkev s bolesťou vníma tento postoj vzbury proti Bohu ako ochudobnenie človeka o jeho vznešenosť a pravú slobodu.

II. kap.: Ľudské spoločenstvo /23-32/

Medzi základné črty dnešného sveta rozhodne patrí vzrast vzájomných medziľudských vzťahov, napomáhaný súčasným technickým pokrokom. Lenže **bratský dialóg medzi ľuďmi** sa neuskutočňuje týmto pokrokom, ale v hlbšej rovine, v spoločenstve ľudí, a to si vyžaduje vzájomnú úctu k ich duchovnej dôstojnosti. Boh, ktorý sa otcovsky stará o všetkých, chce, aby všetci ľudia tvorili jednu rodinu a správali sa jeden k druhému bratsky. Medzi jednotou Božích detí v pravde a láske a jednotou Božských Osôb v Bohu je určitá podobnosť. Túto skutočnosť naznačil Ježiš svojou modlitbou za jednotu svojich učeníkov: "...aby boli jedno, ako i my sme jedno..." /Jn 17,21-22/.

Vzájomná závislosť medzi jednotlivcom a ľudskou spoločnosťou

Zo spoločenskej povahy človeka je zjavné, že jestvuje vzájomná závislosť medzi rozvojom ľudskej osobnosti a vývinom spoločnosti, v ktorej žije. Ľudská osoba je a musí byť základom, subjektom a cieľom všetkých spoločenských ustanovizní. Ide najmä o rodinu a politické spoločenstvo, a tie iné vznikajú skôr z jeho slobodného rozhodnutia. Hoci jednotlivci spoločenským životom mnoho získavajú, nemožno poprieť, že spoločenské prostredie ich od konania dobrého často odvádza a podnecuje k zlému. Tieto poruchy majú hlbšie korene v ľudskom sebestve a ľudskej pýche, ktoré kazia aj spoločenské prostredie.

Ako zvelaďovať všeobecné dobro?

Ide o súhrn podmienok spoločenského života, umožňujúcich tak spoločenstvám ako i jednotlivcom dosiahnuť plnšie svoju dokonalosť. Pretože vzájomná závislosť sa šíri do celého sveta, aj všeobecné dobro nadobúda univerzálne rozmery celého ľudstva. V tomto rozmere treba človeku sprístupniť všetko, čo potrebuje, aby mohol žiť naozaj ľudsky dôstojným životom. Teda spoločenský poriadok a pokrok majú vyúsťovať v dobro ľudských osôb. Tento poriadok treba stále viac rozvíjať a upevňovať v pravde a spravodlivosti. Duch Boží je pri tomto vývoji prítomný.

Tu je priestor pre preukazovanie úcty ľuďom ako osobám hodným úcty, nech sú akéhokoľvek pôvodu a stavu. K všeobecnému dobru patrí aj ochrana života voči všetkým ohrozujúcim praktikám každého druhu: genocída, potraty, eutanázia, samovraždy. Taktiež nečestné pracovné podmienky, obchodovanie s ľuďmi a všetky ostatné formy násilia sú škvrnou na civilizácii a sú ťažkou urážkou Stvoriteľa.

Úcta a láska k protivníkom

Tu ide o ľudí iných názorov a iného spôsobu života. Treba ich rešpektovať, ale nijako nebyť ľahostajnými voči pravde a dobru. Ježiš od svojich učeníkov žiada aj odpúšťať krivdy a svoj príkaz lásky vzťahuje aj na nepriateľov /Mt 5,43-44/. Dnešná situácia vo svete robí tento Boží príkaz stále aktuálnejším, popri intenzívnom hľadaní neľahkých riešení narastajúcich vnútorných aj medzinárodných konfliktov.

Základná rovnosť všetkých ľudí

Všetci ľudia sú obdarení rozumnou dušou a stvorení sú na Boží obraz, všetci majú tú istú prirodzenosť a ten istý pôvod. Kristom vykúpení majú aj to isté Božie určenie a povolanie. V tom spočíva základná rovnosť všetkých ľudí. Nie sú si však rovní svojimi fyzickými schopnosťami ani duševnými a mravnými vlastnosťami. No každú formu diskriminácie – čo sa týka základných práv ľudskej osoby, v oblasti spoločenskej a kultúrnej, z hľadiska pohlavia, pôvodu, farby pleti, spoločenského postavenia, jazyka alebo náboženstva – treba prekonať, lebo sa Božím úmyslom protiví

Zodpovednosť a participácia

Prenikavé a rýchle zmeny v spoločnostiach vyžadujú prekonávať úzkoprsý prístup individualistickej etiky a zapájať sa do podpory verejných a súkromných ustanovizní,

pôsobiacich v prospech zlepšovania životných podmienok človeka – napríklad v zdravotníctve, v doprave, v životnom prostredí. Nech sa všetci svedomito usilujú zaradiť spoločenské záujmy medzi hlavné povinnosti dnešného človeka. Takto, s nevyhnutnou pomocou Božej milosti, povstanú naozaj noví ľudia a budovatelia nového ľudstva.

K tomuto cieľu je nevyhnutné zamerať rozsiahlu kultúrnu výchovu, k čomu má ľudstvo naporúdzi obrovské možnosti. Pri výchove mladých nech je cieľovou hodnotou vzdelanostná i osobnostná formácia budúcich mužov a žien ako osobností, aby boli pripravení k službe ostatným ľuďom. Právom môžeme predpokladať, že budúcnosť ľudstva je v rukách tých, ktorí dokážu budúcim generáciám odovzdať nádej a motiváciu k životu.

Ježiš Kristus a ľudská spolupatričnosť

Večné Slovo Otca sa rozhodlo byť súčasťou ľudského spoločenstva. Jemu sa zapáčilo posväcovať a spasit' ľudí nie každého osve, lež vytvoriť z nich národ, ktorý by ho opravdivo poznal a sväto mu slúžil. Ježiš svojím životom posvätil ľudské vzťahy, najmä rodinné zväzky, dobrovoľne sa podriadil zákonom svojej vlasti a žil životom remeselníka svojej doby. Vo svojom učení prikázal svojim učeníkom, aby sa navzájom správali ako bratia a sestry. Apoštolov poslal hlásať evanjelium o Božom kráľovstve všetkým národom s cieľom, aby sa ľudské pokolenie stalo Božou rodinou, v ktorej by platil zákon lásky.

III. kap.: Ľudská príčinlivosť všade na svete /33-39/

Hodnota ľudskej činnosti

Človek sa svojou prácou a dôvtipom vždy usiloval zveľaďovať svoj vlastný život. Pomocou vedy a techniky dnes rozprestiera svoju vládu takmer na celú prírodu... Aký to má zmysel? Kam smerujú snahy jednotlivcov a spoločenstiev?

Pre veriacich je jedno isté: individuálna i kolektívna ľudská činnosť zameraná na zlepšenie životných podmienok zodpovedá Božím úmyslom. To platí aj o bežných každodenných prácach, zameraných na živobytie alebo v prospech spoločnosti, že sú pokračovaním v diele Stvoriteľa. Vítazstvá ľudského pokolenia sú znakom Božej veľkosti a ovocím jeho úmyslov. Lebo človek svojou prácou pretvára veci a spoločnosť, ale aj zdokonaľuje seba samého. Tento rast má väčšiu cenu než hromadenie bohatstva, lebo človeka hodnotíme nie podľa toho, čo má, ale podľa toho, akým je.

Oprávnená autonómia pozemských skutočností

Pod autonómiou pozemských skutočností sa rozumie, že stvorené veci a samotné spoločenstvá majú vlastné zákony a hodnoty, ktoré má človek postupne poznávať, uplatňovať a usporadúvať. Týka sa to aj vedy. Tak to zodpovedá vôli Stvoriteľa, keďže časné skutočnosti i danosti viery majú svoj pôvod v tom istom Bohu. Boh udržuje všetky veci a spôsobuje, aby boli tým, čím sú.

Ak sa však pod "autonómiou časných skutočností" rozumie, že sú nezávislé od Boha, že človek ich môže používať bez ohľadu na Boha, skúsenosť nám hovorí, že ide o pomýlené názory. Dejiny nám ukazujú, že ľudský pokrok prináša so sebou aj nemalé pokušenia. Keď je narušená stupnica hodnôt a dobro je pomiešané so zlom, jednotlivci a skupiny hľadajú len na svoje záujmy a nie na záujmy iných; tak svet prestáva byť miestom pravého bratstva, lebo ľudská moc vzrástla natoľko, že hrozí zničením samotnému ľudskému pokoleniu.

Ľudská činnosť je porušená hriechom, a tak celými dejinami preniká tvrdý boj proti mocnostiam temnosti – ako hovorí Pán – až do posledného dňa. Človek sa musí ustavične boriť, aby s pomocou Božej milosti a vlastnej vytrvalosti vytrval v dobrom. Aké je východisko na prekonanie ľudskej slabosti a ohrozenosti? Kresťania sú presvedčení, že každú ľudskú činnosť treba očistiť (a tým aj posvätiť) spojením s Ježišovým krížom a jeho víťazným vzkriesením.

Završenie ľudskej činnosti vo veľkonočnom tajomstve Krista

Večné Slovo Otca vstúpilo do dejín ako dokonalý človek, ako model človeka. Učil nás, že základným zákonom ľudskej dokonalosti je nové prikázanie lásky: "Milujte sa navzájom, ako som ja miloval vás...! /Jn 15,12/, lebo "Boh je Láska" /1Jn 4,8/. Tým, čo uverili Božej láske, tieto slová dávajú istotu, že snaha o nastolenie všeobecného bratstva nie je márna. Lebo Kristus, ktorému je daná všetka moc na nebi i na zemi /Mt 28,18/, účinkuje v ľudských srdciach mocou svojho Ducha. Toto Božie kralovanie už je na zemi prítomné tajomným spôsobom a bude završené opätovným príchodom Ježiša na zem.

IV. kap.: Zástoj Cirkvi v súčasnom svete /40-45/

Vzájomné vzťahy medzi Cirkvou a svetom

Všetko, čo sme povedali o dôstojnosti ľudskej osobnosti, o ľudskom spoločenstve a hlbšom zmysle ľudskej činnosti, tvorí základ vzťahov medzi Cirkvou a svetom, ako aj základňu ich vzájomného dialógu. Cirkev, zrodená z lásky večného Otca, založená v čase Kristom Vykupiteľom a zhromaždená v Duchu Svätom, pozostáva z ľudí, občanov pozemskej pospolitosti, povolaných utvárať už v lone ľudských dejín rodinu Božích detí, ktorá má stále vzrastať až do Pánovho príchodu. Cirkev, viditeľné spoločenstvo a duchovná skutočnosť, kráča spolu s celým ľudstvom a prežíva ten istý pozemský údel; je akoby kvasom a dušou ľudskej spoločnosti, ktorá sa má v Kristovi obnoviť a pretvoriť na Božiu rodinu.

Cirkev sledujúc svoj vlastný spasiteľný cieľ sprostredkúva človeku nielen Boží život, lež ozdravuje a pozdvihuje dôstojnosť ľudskej osobnosti, upevňuje súdržnosť ľudskej spoločnosti a dáva každodennej ľudskej činnosti hlbší zmysel. Katolícka cirkev si vysoko váži prínos, ktorým ostatné kresťanské cirkvi a cirkevné spoločenstvá prispeli a prispievajú v družnej spolupráci k plneniu toho istého poslania.

Pomoc, ktorú sa Cirkev usiluje poskytnúť každému človeku

Cirkev je poverená zjavovať tajomstvo o Bohu, ktorý je konečným cieľom človeka a tým samým odhaľuje človeku aj zmysel jeho existencie, najhlbšiu pravdu o človekovi. Cirkev dobre vie, že jedine Boh zodpovedá najhlbším túžbam ľudskeho srdca. Vie, že človek podnecovaný Svätým Duchom nikdy nebude celkom ľahostajný voči problému náboženstva, ako o tom svedčia skúsenosti z minulosti aj z našej súčasnosti. Človek potrebuje poznať zmysel svojho života i smrti. Tieto otázky mu pripomína už samotná prítomnosť Cirkvi.

Cirkev vie uchrániť dôstojnosť ľudskej prírody, je poverená hlásať slobodu Božích detí. Nijaký ľudský zákon nie je schopný tak dobre zaistiť osobnú dôstojnosť a slobodu človeka než evanjelium zverené Kristom Cirkvi.

Pomoc, ktorú sa Cirkev snaží poskytnúť ľudskej spoločnosti

Jednota rodiny Božích detí, založená na Kristovi, značne posilňuje a zdokonaľuje jednotu ľudskej rodiny. Vlastné poslanie, ktoré Kristus zveril svojej Cirkvi, nie je politickej, hospodárskej ani sociálnej povahy, ale je povahy náboženskej. No práve z tohto náboženského charakteru jej poslania vyplývajú povinnosti, ktoré môžu konsolidovať ľudskú spoločnosť podľa Božieho zákona. Cirkev uznáva aj všetko dobré v dnešnom sociálnom dynamizme, najmä vývoj smerujúci k jednote: proces zdravej socializácie a občianskeho i hospodárskeho združovania. Veď pestovanie jednoty súvisí s najhlbším poslaním Cirkvi – byť znakom a prostriedkom dôverného spojenia s Bohom a jednoty celého ľudského pokolenia. Vzhľadom na svoje poslanie a svoju povahu sa Cirkev neviaže na nijakú partikulárnu civilizáciu, ani na nijaký politický, hospodársky alebo spoločenský systém. Z toho dôvodu Cirkev vyzýva svoje deti, ale aj všetkých ľudí, aby v tomto rodinnom duchu Božích detí prekonali všetky medzinárodné a medzirasové spory a aby upevňovali oprávnené ľudské spoločenstvá.

Pomoc, ktorú chce Cirkev poskytnúť ľudskej činnosti pričinením kresťanov

Cirkev povzbudzuje kresťanov, príslušníkov jedného i druhého spoločenstva, aby sa usilovali verne si plniť svoje pozemské povinnosti v duchu evanjelia. Nesúladsť medzi vierou, ktorú kresťania vyznávajú, a ich každodenným životom, ktorý sa u mnohých vyskytuje, treba považovať za jeden z najväznejších bludov našej doby. Proti tomuto pohoršeniu sa rozhodne stavali už starozákonní proroci a ešte viac Ježiš Kristus v Novom zákone. Kresťan zanedbávajúci svoje časné povinnosti zanedbáva aj svoje povinnosti voči blížnemu i voči Bohu. Preto nech kresťania vykonávajú svoju pozemskú činnosť spájajúc svoje ľudské, rodinné, profesionálne, vedecké a technické úsilie v jedinú životnú syntézu na Božiu slávu.

Kňazi nech laikom sprostredkujú svetlo a duchovnú silu.

Laici nech majú činnú účasť na celom živote Cirkvi; sú povinní nielen preniknúť svet kresťanským duchom, ale aj byť uprostred ľudskej spoločnosti Kristovými svedkami. V prípadoch rôznych názorov na situácie a ich riešenia nech sa snažia o dialóg vo vzájomnej úcte a láske. Nikomu nie je dovolené dovolávať sa autority Cirkvi výlučne v prospech svojej mienky.

Biskupi, ktorým je zverená úloha viesť Božiu Cirkev, nech spolu so svojimi kňazmi hlásajú Kristovu blahozvesť takým spôsobom, aby všetku pozemskú činnosť veriacich prežiarilo svetlo evanjelia. Nech slovom i životom spolu s rehoľníkmi a veriacimi dokazujú, že Cirkev už len svojou prítomnosťou so svojimi darmi, ktoré v sebe zahŕňa, je nevyčerpatelným prameňom tých síl, aké dnešný svet najväčšmi potrebuje, ...aby celé ľudské pokolenie dospelo k jednote Božej rodiny.

Pomoc, ktorú Cirkev prijíma od dnešného sveta

Skúsenosti minulých storočí, vedecký pokrok, poklady skryté v rozličných formách ľudskej kultúry, ktorými sa výrazne prejavuje povaha človeka a kliensia sa nové cesty k poznaniu pravdy, to všetko osoží aj Cirkvi. Veď od počiatku svojich dejín sa naučila vyjadrovať poslanstvo Kristovho evanjelia v pojmoch a jazykoch rôznych národov. Táto prispôsobivosť v hlásaní zjaveného slova musí zostať pravidlom každej evanjelizácie. V tom spočíva čulá výmena medzi Cirkvou a rozmanitými národnými kultúrami.

Všetok Boží ľud, obzvlášť duchovní pastieri a bohoslovci, majú s pomocou Ducha Svätého pozorne počúvať, rozoznávať a vysvetľovať rozličné spôsoby vyjadrovania našej doby a vedieť ich posúdiť vo svetle Božieho slova, aby sa tak zjavená Božia pravda mohla vhodnejšie predkladať.

Cirkev uznáva, že mnoho získala a môže získať aj samotným odporom svojich protivníkov a prenasledovateľov.

Kristus – Alfa a Omega

Či už Cirkev pomáha svetu, alebo od neho veľa získava, sleduje tým len jedno: aby prišlo Božie kráľovstvo a vďaka tajomnej Božej láske k človeku sa spasilo celé ľudské pokolenie. Lebo samotné Božie Slovo, ktorým všetko povstalo, sa stalo človekom a ako dokonalý človek všetko v sebe zjednotilo. Ježiš Kristus je Pánom a cieľom ľudských dejín; je ohniskom, v ktorom sa sústreďujú túžby histórie a civilizácie; je stredobodom ľudského pokolenia, potešením všetkých ľudských srdc. V Ňom Otec plánuje "zjednotiť všetko, čo je na nebesiach i na zemi" /Ef 1,10/.

2. ČASŤ

NIEKTORÉ NALIEHAVÉ PROBLÉMY

Keď koncil vysvetlil dôstojnosť ľudskej osoby a jej individuálnu aj spoločenskú úlohu vo svetle evanjelia a ľudskej skúsenosti, pozornosť všetkých obracia na niektoré naliehavé problémy súčasnej doby, doliehajúce na ľudstvo. S pohľadom na zásady pochádzajúce od Krista predstavuje v piatich kapitolách témy, ktoré dnes vyvolávajú všeobecné znepokojenie. Tieto zásady dávajú kresťanom smer a všetkým ľuďom poskytujú svetlo pri hľadaní riešenia toľkých zložitých problémov.

I. kap.: Za dôstojnosť manželstva a rodiny /47--52/

Manželstvo a rodina v dnešnom svete

Blaho človeka a ľudskej i kresťanskej spoločnosti úzko súvisí s priaznivým stavom manželského a rodinného spoločenstva. Preto sa kresťania úprimne tešia rozmanitej pomoci, vďaka ktorej dnešní ľudia zveľaďujú tento zväzok lásky aj úctu k životu. Sú tu však i negatívne javy: mnohoženstvo, rozvody, tzv. voľná láska... Manželskú lásku znesväcuje aj sebeckosť, pôžitkárstvo a nedovolené praktiky proti plodeniu. Aj hospodárske, spoločenské, psychologické a občianske podmienky vnášajú do rodiny nemalé zmätky. V niektorých častiach sveta nemožno bezstarostne pozorovať problémy nastolené nárastom obyvateľstva.

Svätosť manželstva a rodiny

Dôverné spoločenstvo manželského života a lásky ustanovil Stvoriteľ a vystrojil ho vlastnými zákonmi. Vzniká manželskou zmluvou: neodvolateľným osobným i verejným súhlasom. Manželstvo ako ustanovizeň je zamerané na plodenie a výchovu potomstva. Dôverným spojením dvoch osôb si muž a žena preukazujú vzájomnú pomoc a službu a prežívajú vzájomnú jednotu a sebadarovanie.

Ako Boh kedysi svojmu ľudu Izrael išiel v ústrety zmluvou lásky a vernosti, tak teraz Spasiteľ ľudí, Ženích Cirkvi, Ježiš ide v ústrety kresťanským manželom sviatosťou manželstva. V nej sa manželská láska napája na lásku Božiu, vedie ju a obohacuje vykupiteľská moc Krista a spasiteľná činnosť Cirkvi. Kresťanskí manželia sa tak posilňujú a s'aby zasväcujú dôstojnému plneniu povinností svojho stavu ako rodičia a ako manželia. Rodičia posväcujú svoje deti a deti prispievajú svojim spôsobom k posväteniu rodičov.

Manželská láska

Táto vznešená ľudská láska zahŕňa dobro celej osobnosti, preto vie dať zvláštnu dôstojnosť fyzickým i psychickým prejavom manželského spolunažívania. Túto lásku Ježiš ozdravuje, zdokonaľuje a zušľachtľuje osobitným darom milosti a kresťanskej lásky. Táto láska spája ľudské s božským a privádza manželov k dobrovoľnému vzájomnému sebadarovaniu manželským aktom, ktorý je mravne dobrý a ušľachtilý, a teda ďaleko prevyšuje číru erotickú náklonnosť, ktorá sa pomíňa.

Stav manželský spečatený Kristovou sviatosťou zachováva nerozlučnú vernosť tela i mysle v šťastí aj nešťastí, preto vylučuje cudzoložstvo a rozvod. Jednota manželstva vyrastá z rovnakej osobnej dôstojnosti ženy a muža. Kresťanskí manželia posilňujú svoju lásku modlitbou a snahou viesť svätý život v láske na veľkodušnej obetavosti. Pravá manželská láska sa bude tešiť väčšej úcte vo verejnej mienke, ak kresťanskí manželia budú vynikať vernosťou, starostlivosťou o výchovu detí aj aktívnou účasťou na kultúrnej, psychologickú a sociálnej obnove spoločnosti v záujme manželstva a rodiny; ak dokážu svojim deťom odovzdať poučenie o vznešenosti a poslaní manželstva, aby ich vychovávali v úcte k čistote pre ich budúce manželstvá.

Plodnosť manželstva

Manželstvo a manželská láska, popri iných cieľoch manželstva, sú svojou povahou zamerané na plodenie a výchovu potomstva. V tomto zmysle sú spolupracovníkmi a akoby tlmočníkmi lásky Boha Stvoriteľa. Pritom nech si utvoria správny úsudok: nech prizierajú jednak na svoje vlastné dobro a jednak na dobro detí, už narodených alebo plánovaných v budúcnosti; ďalej nech si všímajú materiálne i duchovné podmienky doby a životnej úrovne a napokon nech berú do úvahy dobro celej rodiny, občianskej spoločnosti i samotnej Cirkvi. Konečné rozhodnutie musia urobiť pred Bohom sami manželia. Čo sa týka spôsobu konania, nech sú si kresťanskí manželia vedomí, že nejde o ľubovôľu, lež o vernosť vlastnému svedomiu, poučenému Božím zákonom a učiteľským úradom Cirkvi. Keď sú kresťanskí manželia veľkodušní, obetaví, ľudsky a kresťansky zodpovední a spoliehajú na Božiu Prozreteľnosť, vtedy svojim manželským životom oslavujú Stvoriteľa.

Aj keď s bolesťou zisťujú, že nemôžu mať deti, vzájomná láska kresťanských manželov sa aj na bolesti prehlbuje a dozrieva.

Manželská láska a úcta k životu

Boh ako Pán života zveril ľuďom vznešenú úlohu udržiavať život. Má sa to uskutočňovať spôsobom dôstojným človeka. Život teda treba chrániť od počatia; potraty a vraždy nemlúvniat sú zločiny. Keď sa má zosúladiť manželská láska so zodpovedným rodičovstvom, mravnosť spôsobu konania sa musí určiť podľa objektívnych kritérií, odvodzovaných z prirodzenosti človeka a jeho úkonov a rešpektujúcich zmysel vzájomného sebadarovania a plodenia v ovzduší skutočnej lásky. Na základe týchto zásad synovia a dcéry Cirkvi si pri regulácii pôrodnosti osvojujú spôsoby odporúčané učiteľským úradom Cirkvi.

Táto hlboká úcta k životu i plodeniu je zdôvodnená skutočnosťou, že ľudský život sa neobmedzuje iba na tento svet, lebo súvisí s večným cieľom a určením človeka.

Starosť o povznesenie manželstva a rodiny

Rodina je školou úplnejšej ľudskosti. Spoločná účasť rodičov na výchove detí a na formovaní ich charakterov vyžaduje dorozumenie a vzájomnú zhodu matiek a otcov. Pritom sa však nemá zanedbať oprávnené spoločenské zveľaďovanie ženy.

Rodina je základom spoločnosti. Stretávajú sa v nej rozličné generácie, vzájomne si pomáhajú osvojiť si plnšiu múdrosť a pripravujú sa na život v daných spoločenských podmienkach. Práve preto všetci spoločensky vplyvní majú sa účinne pričiňovať o povznesenie manželstva a rodiny: občianska moc nech chráni práva rodičov na výchovu v rodine; zákonodarstvo má hľadať spôsoby, ako prispieť k blahu rodín; rôzne zariadenia majú pamätať na ľudí pozbavených vlastnej rodiny; vedci a odborníci, najmä lekári a biológovia, nech sa snažia dôkladnejšie osvetľovať zdravú reguláciu ľudskej plodnosti; kňazi, dobre vzdelaní v rodinných otázkach, nech rozmanitými pastoračnými prostriedkami, hlásaním Božieho slova, slávením liturgie pomáhajú kresťanským manželom a členom rodín zniesť ťažkosti v náročných situáciách manželského a rodinného života; rozličné iniciatívy, rodinné združenia nech sa venujú vzdelávaniu mládeže a ich príprave na budúci rodinný život a nech

sprevádzajú mladé manželstvá. A samotní manželia, nasledujúc Krista, nech sú v radoostiach i obetách svojho manželského povolania svedkami tajomstva tej lásky, ktorú Pán Ježiš zjavil svetu svojou smrťou a svojím vzkriesením.

II. kap.: Šíriť pravý kultúrny pokrok /52-62/

Je vlastnosťou ľudskej osoby, že pravej ľudskosti môže dosiahnuť jedine pomocou kultúry, to znamená kultivovaním prirodzených bohatstiev a hodnôt. Pod "kultúrou" v širšom zmysle slova sa rozumie všetko to, čím človek rozvíja svoje mnohoraké duševné a telesné vlohy; čím robí ľudskejším spoločenský život – tak v rodine ako aj v celom občianskom spoločenstve – zdokonaľovaním mravov a ustanovizní; a napokon, čím v priebehu vekov svojimi dielami prejavuje, vyjadruje a uchováva veľké duchovné zážitky a snahy, aby mohli slúžiť mnohým.

Nové životné formy

Životné podmienky moderného človeka sa zo sociálneho a kultúrneho hľadiska tak veľmi zmenili, že možno hovoriť o novom období ľudských dejín. Zmeny priniesol obrovský rozmach prírodných a humánných i spoločenských vied, technický rozvoj, ako aj zdokonaľovanie a lepšie organizovanie prostriedkov umožňujúcich vzájomný styk medzi ľuďmi. Moderná kultúra sa vyznačuje charakteristickými črtami /čl. 54/, a tak sa pozvoľna pripravuje univerzálnejší typ civilizácie, ktorý čím viac prejavuje jednotu ľudského pokolenia a čím lepšie rešpektuje svojráznosť každej kultúry.

Ťažkosti a povinnosti

Človek s pocitom zodpovednosti za kultúrny pokrok kladie si mnohé otázky: - Čo robiť, aby nárast kultúrnych stykov, ktorý by mal viesť k dialógu medzi národmi a rôznymi skupinami, nepôsobil rušivo na život spoločenstiev a aby nebol na škodu múdrosti zdedenej od predkov a neohrozoval národný svojráz? - Ako zladiť rýchlo rastúce drobenie vedných odborov s nutnosťou utvoriť z nich syntézu a zároveň zachovať ľuďom schopnosť obdivu nad svetom, ktorý vedie k múdrosti? - Čo urobiť, aby sa všetci ľudia sveta mohli stať účastníkmi dobrodení kultúry vtedy, keď sa vzdelanie odborníkov stáva čoraz komplexnejším? - Keď hrozí nebezpečenstvo, že človek, priveľmi si zakladajúc na terajších objavoch a výdobytkoch vedy a techniky, by sa mohol pokladať za sebestačného a stratiť záujme o vyššie veci?

Lenže tieto nedobré následky nevyplývajú nevyhnutne z modernej kultúry a nesmú nás uvádzať do pokušenia zaznávať jej pozitívne hodnoty /čl. 57/. Toto všetko môže slúžiť ako určitá príprava na prijatie radostnej zvesti Evanjelia.

Mnohonásobné vzťahy medzi Kristovou blahozvest'ou a kultúrou

Vždy keď sa Boh zjavoval svojmu ľudu, hovoril rečou civilizácie jednotlivých historických období, kým sa plne nezjavil vo svojom vtelenom Synovi. Cirkev vo svojej histórii postupovala podobne. Cirkev je v tom istom čase poslaná ku všetkým národom, a preto sa neviaže výlučným spôsobom na nejaký národ, rasu, životný štýl.

Je si vedomá svojho univerzálneho poslania, vernosť vlastným tradíciám môže spájať s rozličnými formami kultúry – na obojstranný osoh.

Kristova blahozvesť neprestajne obnovuje život a kultúru padlého človeka. Očisťuje a povznáša mravnosť národov. Nadprirodzenými darmi akoby znútra zúrodňuje, upevňuje a v Kristu obrodzuje pekné vlastnosti a vlohy každého národa a každej doby. A tak vychováva človeka k vnútornej slobode.

Viera a kultúra

Pozvanie kresťanov "hľadať to, čo je hore..." /Kol 3,1-2/ nielenže nezmenšuje, ale skôr zvyšuje význam ich povinnosti spolupracovať so všetkými ľuďmi na budovaní ľudskejšieho sveta. Vďaka tejto činnosti kultúra nadobúda významné miesto v celkovom povolaní človeka "podmaniť si zem" /Gen 1,28/, zdokonaľovať stvorenie. Okrem toho, keď sa človek venuje filozofii, histórii, matematike a prírodným vedám a keď pestuje umenie, môže tým veľmi prispieť k tomu, aby sa ľudská rodina povzniesla k ušľachtilejšiemu chápaniu pravdy, dobra a krásy.

Cirkev všetkým pripomína, že kultúra má viesť k celkovej dokonalosti ľudskej osobnosti a k dobru pospolitosti. Preto treba vzdelávať ducha takým spôsobom, aby sa rozvíjala schopnosť obdivovať, poznávať, kontemplovať, utvárať si osobný úsudok a pestovať náboženský, mravný a spoločenský zmysel.

Aby sa kultúra mohla rozvíjať, neprestajne potrebuje spravodlivú slobodu a oprávnenú nezávislosť činnosti podľa vlastných princípov.

Svätý snem v zhode s Prvým vatikánskym koncilom vyhlasuje, že existujú dve navzájom odlišné cesty poznania: cesta viery a cesta rozumu.

Do kompetencie verejnej moci nepatrí určovať vlastný ráz kultúrnych foriem, lež zabezpečiť podmienky a prostriedky na povznesenie kultúrneho života všetkých, aj národnostných menšín. Treba dať pozor, aby kultúra nebola nútená slúžiť politickej alebo hospodárskej moci.

Právo všetkých na kultúrnosť a jeho uplatňovanie

Treba všetkým zabezpečiť dostatočný stupeň kultúrnosti, predovšetkým čo sa týka základného vzdelania, aby sa nikomu neznemožňovalo spolupracovať na spoločnom dobre a umožnila sa zodpovedná činnosť. A nech si všetci uvedomia svoje právo na kultúru a svoju povinnosť vzdelávať sa. To sa týka najmä robotníkov a roľníkov, aby mali pracovné podmienky, čo nehatia ich kultúrnosť. Ženy sú už prítomné vo všetkých životných odboroch; nech si všetci dajú záležať, aby sa svojská a potrebná účasť žien na kultúrnom živote uznávala a vzťahovala.

Výchova človeka k úplnej kultúrnosti

Keďže rastie množstvo a rozmanitosť prvkov utvárajúcich kultúru, jednotlivcovi je čoraz menej možné ich vnímať a organicky usporiadať, takže sa stráca typ "univerzálneho človeka". Napriek tomu je každý človek povinný zachovať ucelenosť svojej osobnosti, vyznačujúcej sa rozumnosťou, schopnosťou vôle, svedomitosťou a bratskosťou. To sú hodnoty, ktoré majú svoj základ v Bohu Stvoriteľovi.

V prvom rade **rodina** je akoby matkou a živiteľkou takejto výchovy. V rodine deti obklopené láskou ľahšie sa priúčajú patričnému poriadku; kultúrne spôsoby sa

prírodzene udomácnujú do mladých duší. Preto nech kresťania spolupracujú na tom, aby kolektívne kultúrne prejavy a podujatia prenikol ľudský a kresťanský duch. Avšak všetky tieto vymoženosti nie sú schopné zabezpečiť úplnú kultúrnu výchovu človeka, ak sa pritom zároveň zanedbáva otázka vlastného zmyslu kultúry a vedy pre človeka.

Dat' do súladu civilizáciu s kresťanstvom

Hoci Cirkev veľa prispela ku kultúrnemu pokroku, pre náhodné príčiny občas vznikajú ťažkosti pri jej zosúladovaní s kresťanstvom. Kdže novšie prírodovedecké, historické a filozofické výskumy a objavy nastrojú nové problémy, vyžaduje to od teológov prehĺbenie štúdia a znalosť nových vecí, aby mohli hľadať stále vhodnejší spôsob podávania kresťanského učenia svojim súčasníkom. V pastoračnej činnosti treba dostatočne poznať a uplatňovať nielen teologické zásady, ale aj poznať objavy svetských vied, hlavne psychológie a sociológie. Literatúra a umenie sa usilujú poznávať vlastnú povahu človeka, jeho problémy a skúsenosti a tak majú možnosť povzniesť ľudský život, zobrazený dobovými a miestnymi okolnosťami.

Nech teda veriaci ľudia žijú v čím užšom spolení s ostatnými ľuďmi svojej doby.

Nech vedia dať dovedna nové vedecké poznatky, nové teórie a najnovšie objavy s kresťanským spôsobom života a kresťanským učením. Tak ich budú môcť hodnotiť a vysvetľovať v kresťanskom zmysle.

III. kap.: Hospodársko-sociálny rozvoj /63-72/

Aj v hospodársko-sociálnom živote treba mať v úcte a napomáhať dôstojnosť a celostné povolanie ľudskej osoby, ako i dobro celej spoločnosti, lebo tvorcom, stredobodom a cieľom hospodársko-spoločenského života je človek.

Hospodárstvo ako aj iné oblasti spoločenského života sú charakteristické rastúcou dominantnosťou človeka nad prírodou, ako aj častejšími zásahmi verejnej moci.

Avšak nechýbajú ani odôvodnené obavy: mnohí ľudia najmä v hospodársky vyspelých krajinách sa nechávajú ovládať ekonomickými záujmami, vymedzujúcimi ich osobný a spoločenský život; v čase, kedy by rast hospodárskeho života mohol zmierňovať spoločenské rozdiely, pričasto ich vyostreje a privádza k zhoršeniu polohy chudobných; ak tieto rozdiely majú regionálnu podobu, môžu ohrozovať aj svetový mier. Na nápravu sú potrebné aj reformy hospodársko-sociálneho života, aj zmena zmýšľania.

Hospodársky pokrok v službách človeka a pod jeho kontrolou

Je potrebné napomáhať technický rozvoj, novátorské úsilie, zakladanie a rozširovanie podnikov, zdokonaľovanie výrobných metód, podnikavosť... Avšak hlavným cieľom produktivity nie je iba hojnosť výrobkov, ani zisk, ani moc, lež služba človeku, a to celému človeku, so zreteľom na stupnicu jeho materiálnych potrieb, ako aj na požiadavky jeho intelektuálneho, mravného, duchovného a náboženského života. Preto hospodárska činnosť sa má vyvíjať podľa vlastných metód a zákonov, v medziach mravného poriadku, aby sa tak uskutočňovali Božie zámery s človekom.

Hospodársky vývoj musí zostať pod kontrolou človeka. Treba, aby čím väčší počet ľudí každého postavenia – a na medzinárodnom poli všetky národy – mohli mať činnú účasť na jeho usmerňovaní.

Sú aj pomýlené názory: nechať vývoj samočinnému behu hospodárskej činnosti jednotlivcov, či prenechať ho výlučnej právomoci verejných činiteľov. Tieto teórie sa stavajú proti potrebným reformám pod zámienkou nesprávne chápanej slobody.

Odstrániť obrovské ekonomické a sociálne rozdiely

Tento cieľ diktuje spravodlivosť a požiadavka rovnoprávnosti. Existujúce rozdiely sa dnes vyskytujú aj vyostrujú a súvisia s individuálnou a spoločenskou diskrimináciou. Vzhľadom na osobitné ťažkosti s odpredajom poľnohospodárskych produktov treba pomáhať roľníkom zvýšiť produkciu, zabezpečiť jej odpredaj, zavádzať potrebné nové metódy a konečne dosiahnuť slušné príjmy roľníkom. Mladí roľníci nech sa snažia zdokonaľovať svoje odborné znalosti a skúsenosti.

Pracovníkom z iných krajín, prispievajúcim svojou prácou k hospodárskemu povzneseniu národa, treba venovať pozornosť, aby v platobných a pracovných podmienkach neboli znevýhodnení, aby mohli mať pri sebe svoju rodinu a zaobstarat si slušné bývanie. Treba ich tiež postupne zapájať do spoločenského života krajiny, ktorá ich prijala, hoci je rovnako dôležité napomáhať vytváranie pracovných príležitostí v ich domovských krajinách.

V čase rastúcej automatizácie práce je veľmi dôležitou úlohou poskytovať ľuďom primeranú prácu a zároveň aj možnosť ich technickej a odbornej prípravy.

Niektoré zásady týkajúce sa hospodársko-sociálneho života vo svojom celku

– Práca, pracovné podmienky a voľný čas

Ľudská práca pri výrobe a výmene tovaru a služieb má väčšiu hodnotu než ostatné zložky hospodárskeho života, ktoré majú povahu prostriedkov. Prácou človek zabezpečuje svoju rodinu, spája sa do spoločenstva s ľuďmi, pre ktorých pracuje, a podieľa sa na završení Božieho stvorenstva. Kresťan spája prácu s Ježišovou ľudskou prácou, ktorá posväcuje každú prácu. Človek má právo na prácu a povinnosť statočne pracovať, má právo na spravodlivú odmenu za prácu zodpovedajúcu jeho schopnostiam. Výrobné procesy treba prispôbiť potrebám človeka a spôsobu jeho života, najmä potrebám rodinných povinností matiek a otcov.

Všetkým pracujúcim patrí aj dostatočný čas na oddych a pracovné voľno, aby sa mohli venovať rodinnému, kultúrnemu, spoločenskému a náboženskému životu.

– Účasť pracujúcich na hospodárskej organizácii podnikov

Bez narušenia potrebnej jednoty vo vedení podniku nech sa napomáha činná účasť všetkých pracujúcich na jeho spravovaní, vhodne stanoveným spôsobom, ako aj účasť prostredníctvom slobodne zvolených zástupcov na riadení nadriadených hospodárskych organizácií vyššieho stupňa. Tým rastie vedomie vlastnej povinnosti a zodpovednosti pracujúcich a ich zapojenie do úsilia o celkový hospodársko-sociálny pokrok a spoločné dobro všetkých.

– **Pozemské bohatstvá sú určené všetkým ľuďom**

Akékoľvek by boli formy vlastníctva, súhlasne so zákonitými zriadeniami národov treba vždy brať zreteľ na všeobecné určenie bohatstva zeme. Človek užívajúci tieto bohatstvá, ktoré oprávnené vlastní, má ich pokladať za určené na osoh aj druhým ľuďom. Systémy sociálneho poistenia a zabezpečenia môžu sčasti uvádzať do praxe spoločné určenie bohatstva.

Čo sa týka investícií, majú byť zamerané na to, aby zabezpečili pracovné možnosti a zárobok súčasnému aj budúcemu obyvateľstvu. A nech sa vždy prihliada aj na naliehavé potreby hospodársky menej vyspelých národov a regiónov.

– **Nadobúdanie vlastníctva; súkromné vlastníctvo**

Keďže vlastníctvo a držba hmotných majetkov dávajú človeku príležitosť plniť svoje poslanie v hospodárstve a spoločnosti, treba ich nadobúdanie uľahčiť. Súkromné vlastníctvo a držba hmotných majetkov zabezpečujú jednotlivcom, rodinám aj spoločnostiam určitú slobodu a nezávislosť. To je jedna z podmienok občianskych slobôd a je zdrojom istej sociálnej zábezpeky.

Dôležitosť osobného vlastníctva nie je v rozpore s uplatnením rozličných foriem verejného vlastníctva. Avšak prevod majetkov do verejného vlastníctva sa musí realizovať zodpovednými orgánmi, v medziach všeobecného dobra a za spravodlivé odškodné.

Súkromné vlastníctvo má aj sociálny charakter, spočívajúci v zodpovednosti za núdznych.

– **Hospodársko-sociálna činnosť a Kristovo kráľovstvo**

Kresťania svojou angažovanosťou v hospodársko-sociálnom pokroku a úsilím za spravodlivosť a uplatňovanie kresťanskej lásky voči núdznym, môžu veľa vykonať pre blaho ľudstva a pre pokoj vo svete. Nech v pozemskej činnosti zachovajú odborne správne postupy a vernosť Kristovmu evanjeliu, najmä blahoslavenstvám. Platí pre nich Ježišov prísľub: "Hľadajte najprv kráľovstvo Božie a jeho spravodlivosť, a toto všetko sa vám pridá" /Mt 6,33/.

IV. kap.: Život politického spoločenstva /73-76/

Dnešný verejný život

Živšie povedomie ľudskej dôstojnosti v rôznych krajinách sveta vyvoláva snahu nastoliť taký politicko-právny poriadok, v ktorom by boli vo verejnom živote lepšie zabezpečené osobné práva, napr. právo slobodne sa zhromažďovať a spolčovať, prejavovať svoje názory a súkromne i verejne vyznávať vieru v Boha. Ochrana osobných práv je bezpodmienečne potrebná, aby sa občania mohli aktívne zúčastňovať na verejnom živote a na správe vecí verejných.

Aby sa nastolil naozaj ľudský spôsob politického života, v občanoch treba pestovať hlboký zmysel pre spravodlivosť, žičlivosť a pre službu všeobecnému dobru.

Povaha a cieľ politického spoločenstva

Politické spoločenstvo jestvuje v záujme verejného blaha, v ňom má plné opodstatnenie a svoj zmysel. Verejné blaho spočíva v súhrne spoločenských podmienok, v ktorých by mohli jednotlivci, rodiny a organizácie plnšie a účinnejšie dosiahnuť svoju vlastnú dokonalosť. Politické spoločenstvo a verejná moc majú svoj základ v ľudskej prirodzenosti, preto tvoria časť Bohom stanoveného poriadku, hoci výber režimu a voľba osobností sa ponecháva na slobodnú vôľu občanov. Nech im je dovolené brániť svoje práva a práva spoluobčanov proti zneužívaniu verejnej moci – v medziach prirodzeného zákona a zákona Evanjelia.

Spolupráca všetkých vo verejnom živote

Potreba a možnosť voliť si autoritu zaväzuje občanov používať svoje slobodné hlasovacie právo. Vyžaduje sa pozitívny právny poriadok, ktorým sa stanovuje vhodné rozdelenie funkcií a orgánov verejnej moci spolu s účinnou a nezávislou ochranou práv. Občania nech sa majú na pozore, aby neudelili priveľkú moc orgánom verejnej správy, a nech si naliehavo vyžadujú právo organizovať občianske združenia rôzneho zamerania a počítat' s ich verejnou podporou.

Komplexnosť súčasných pomerov núti verejnú moc častejšie zasahovať do sociálno-ekonomických a kultúrnych záležitostí, aby sa utvorili priaznivejšie podmienky pre život spoločnosti. V záujme verejného dobra niekedy treba dočasne obmedziť niektoré práva. Je však neľudské, ak politická moc nadobudne totalitnú alebo diktátorskú formu, ktorá porušuje osobné aj spoločenské práva.

Nech občania pestujú vlastenectvo, ale takým spôsobom, aby mali na zreteli aj dobro celej ľudskej pospolitosti, ktorú spájajú rozmanité medzirasové, medzinárodné a medzištátne zväzky.

Kresťania si majú uvedomovať svoje osobitné poslanie v politickom spoločenstve: dávať príklad svojim zmyslom pre zodpovednosť a svojou službou záujmom všeobecného dobra. Majú skutkami dokazovať, ako zosúladiť autoritu so slobodou a osobnú iniciatívu so súdržnosťou a spolupatričnosťou k celému spoločenstvu. Nech uznávajú oprávnenosť odlišných názorov.

Politické strany nikdy nesmú dať prednosť vlastnému záujmu pred verejným dobrom. Osvojenie týchto postojov si vyžaduje dbať starostlivo o občiansku a politickú výchovu pre ľud a najmä pre mládež. Aktívni politici nech múdro postupujú proti krivdám a útlaku, proti svojvoľnej vláde, proti neznášanlivosti jednotlivcov alebo niektorej politickej strany.

Politická pospolitosť a Cirkev

Cirkev vzhľadom na svoje poslanie a pole pôsobnosti nijakým činom nesplýva s politickým spoločenstvom, ani sa neviaže na žiaden politický systém, lebo chce byť symbolom a zároveň záštitou transcendentnosti ľudskej osobnosti.

V pluralistickej spoločnosti má mať správny názor na vzťahy medzi politickým spoločenstvom a Cirkvou, má vedieť rozlišovať medzi tým, čo jednotlivci alebo organizovaní veriaci podnikajú vo svojom mene ako občania vedení svojim

kresťanským svedomím a čo konajú v mene Cirkvi vedno so svojimi duchovnými pastiermi.

Politické spoločenstvo a Cirkev sú na svojom poli pôsobnosti od seba navzájom nezávislé a samosprávne. Ale obidve, hoci z rozličnej pozície, stoja v službe osobného a spoločenského povolania toho istého človeka. To sa im bude dariť, ak budú medzi sebou udržiavať zdravú spoluprácu, ktorá berie do úvahy aj miestne a časové okolnosti.

Cirkev zakotvená v láske Vykupiteľa pričíňuje sa o to, aby sa spravodlivosť a láska rozmáhali v každom národe i na medzinárodnom poli. Hlása pravdu evanjelia a všetky oblasti ľudskej činnosti osvecuje svojím učením a svedectvom svojich veriacich. Rešpektuje a napomáha aj politickú slobodu a zodpovednosť občanov. Cirkev nevkladá svoju nádej do výsad, ktoré jej poskytuje občianska vrchnosť. Žiada však, aby jej bolo dovolené v slobode hlásať vieru, učiť svoju náuku o spoločnosti, plniť svoje poslanie v prospech ľudí a vynášať mravný úsudok aj o veciach týkajúcich sa politického poriadku, keď si to vyžadujú základné práva človeka alebo spása duší a keď chce na to používať výlučne prostriedky zhodujúce sa s evanjeliom. Takto Cirkev posilňuje pokoj medzi ľuďmi na Božiu slávu.

V. kap.: Budovanie mieru a spoločenstva národov /77-90/

Po hrozných vojnových skúsenostiach sa ľudstvo pomaličky zoskupuje a uvedomuje si potrebu jednoty. Vybudovať naozaj ľudskejší svet pre všetkých ľudí na svete môže ľudstvo len vtedy, ak sa všetci stanú s obnoveným duchom vyznávačmi pravého mieru. Kiežby v našich časoch zažiarila blahozvesť evanjelia, ktorá v súlade so vznešenými snahami a túžbami ľudského pokolenia vyhlasuje za blahoslavených strojcov pokoja /Mt 5,9/.

Koncil má v úmysle vysvetliť pravú povahu pokoja, odsúdiť neľudskosť vojny a obrátiť sa na kresťanov s vrúcnou výzvou, aby s pomocou Krista, pôvodcu pokoja, spolupracovali so všetkými na upevnení mieru medzi ľuďmi a pripravovali prostriedky na jeho dosiahnutie.

Povaha mieru

Mier nie je iba bezvojnový stav; je ovocím poriadku, ktorý sám Boh vstúpil do ľudskej spoločnosti a ktorý majú uskutočňovať ľudia, čo žíznia po spravodlivosti. Mier treba neustále budovať, nie je trvalým stavom. K tomu je nevyhnutné u jednotlivcov trvalé ovládanie vášní a ostražitosť u zástupcov verejnej moci. Mier predpokladá, že sa zaručuje osobné blaho a ľudia si budú medzi sebou s dôverou vymieňať bohatstvá svojho ducha a nadania a že budú rešpektovať ostatných ľudí a národy a budú zachovávať žičlivosť a bratské správanie. Pozemský mier je obrazom a účinkom Kristovho pokoja. Lebo on – vtelený Boží Syn – obnovil jednotu všetkých v jednom ľude, keď na svojom vlastnom tele zahubil nenávisť a v ľudských srdciach rozliat Ducha lásky. Preto všetci kresťania nech "vyznávajú pravdu s láskou" /Ef

4,16/, modlia sa za pokoj a pracujú na jeho nastolení. Pretože ľudia sú hriešni, stále si ohrozujú svoj pokoj, ale spojení v láske prekonávajú hriech a tým aj násilie vojen.

Zažehnat' vojnu

Prvým krokom je medzinárodným úsilím mierniť neľudskosť vojny. Nové "vedecké" zbrane v súčasnosti dokážu pomocou zákerných taktík zdĺhavé maskovanie vojny. Stále častejšie nasadzovanie teroristických metód je novým spôsobom vedenia vojny. Koncil, vidiac tento žalostný stav ľudstva, zdôrazňuje stálu platnosť prirodzeného práva národov a jeho všeobecných zásad. Činy, ktoré sa im protivia, a nariadenia, ktoré také skutky prikazujú, sú zločiny, a slepá poslušnosť nemôže ospravedlniť tých, čo ich vykonávajú. Koncil zdôrazňuje význam medzinárodných dohôd, ktoré podpísali mnohé štáty a ktoré sú zamerané na zmiernenie osudu ranených a zajatých vojakov. Nech sa takéto medzinárodné dohody zdokonaľujú, aby zmiernili neľudskosť vojny.

Hlavy štátov ako aj ostatní, čo nesú zodpovednosť za verejné záležitosti, majú povinnosť postarať sa o bezpečnosť sebe zverených národov. Medzi služobníkov bezpečnosti treba s úctou pokladať tých, ktorí vlasti slúžia vo vojsku.

Súčasným zdokonaľovaním "vedeckej" výzbroje sa ďalej zväčšuje obrovské pustošenie, či už je na strane obrany, alebo agresie.

Toto všetko nás núti posúdiť vojnu v celkom novom duchu. Tento svätý cirkevný snem sa pripája k odsúdeniu totálnej vojny (ktorú už odsúdili poslední pápeži /Pius XII., Ján XXIII., Pavol VI./ v konkrétnych situáciách svojej doby) a vyhlasuje:

"Každá vojnová činnosť, smerujúca k zničeniu celých miest alebo rozsiahlych oblastí aj s ich obyvateľstvom bez rozdielu, je zločinom proti Bohu a proti samotnému ľudstvu, ktorý treba rázne a rozhodne odsúdiť!"

Biskupi zhromaždení z celého sveta spoločne zaprisahávajú všetkých, najmä rozhodujúcich štátnych a vojenských činiteľov, aby mali neprestajne pred očami túto obrovskú zodpovednosť pred Bohom a pred celým ľudstvom.

Preteky v zbrojení

Hromadenie zbraní, ktoré je z roka na rok hrozivejšie, má paradoxne slúžiť k zastrašeniu možných útočníkov. Preteky v zborení nie sú však bezpečnou cestou k zachovaniu stáleho pokoja ani k takzvanej rovnováhe síl, ktorá by z nich mala vzniknúť, a nie sú ani spoľahlivým, ani skutočným mierom. Namiesto odstraňovania príčin vojen ich nebezpečenstvo skôr narastá. Je potrebné jasne povedať: ***"Preteky v zbrojení sú veľmi nebezpečnou pliagou ľudstva a urážkou chudobných."***

S vďačnosťou za prímerie, aké smieme prežívať, a so zvýšeným vedomím vlastnej zodpovednosti hľadáme postup, ktorý by nám umožnil riešiť naše spory spôsobom dôstojnejším človeka!

Úplne zakázať vojny

Zo všetkých síl sa máme snažiť, aby sme pripravovali časy, kedy bude možné so súhlasom národov zakázať akúkoľvek vojnu. To si vyžaduje, aby sa zriadila nejaká všeobecná verejná autorita, ktorú by všetci uznávali a ktorá by mala účinnú moc zaručiť všetkým bezpečnosť, zachovávanie spravodlivosti a rešpektovanie práv. Aby

sa skutočne začalo s odzbrojovaním, nesmie sa postupovať jednostranne, lež spoločne, na základe dohovoru zaručeného naozaj účinnými opatreniami. Mnoho pokusov sa už uskutočnilo, neslobodno ich podceňovať a treba ich naďalej podporovať – i napriek veľkej komplexnosti situácie. Medzinárodné kongresy a čiastkové dohody o zákaze používania niektorých druhov osobitne zvrhlých zbraní sú prvými plodmi tohto vzácneho úsilia. Nemožno nevidieť, ako je dôležité podporovať pokoj vo verejnej mienke, lebo sila mienky davov môže negovať tieto kroky k mieru. Tí, ktorí sa venujú výchove mládeže i dospelých, nech sa usilujú vstúpiť do srdc všetkých nové mierumilovné cítenie a zmýšľanie. Nemýľme sa falošnou nádejou: ak sa neskončuje s nepriateľstvom a nenávisťou, ak sa neuzavrú spoľahlivé a úprimné dohody, ľudstvo má ohrozenú budúcnosť. Obrátenie srdc, "to je ten milostivý čas, deň spásy" /2 Kor 6,2/.

Budovanie medzinárodného spoločenstva

Príčinami nesvornosti medzi ľuďmi v medzinárodnom rozmere sú prílišné ekonomické rozdiely medzi krajinami a regiónmi, zdedené aj po koloniálnom panstve. To zaťažuje medzinárodné vzťahy. Aby sa predišlo násiliu, je nevyhnutne potrebné zdokonaľiť a prehĺbiť spoluprácu a súlad medzinárodných ustanovizní a neúnavne podnecovať zriaďovanie organizmov pracujúcich za mier. Za tým účelom ustanovizne medzinárodného spoločenstva sa musia starať – každá v rámci svojej pôsobnosti – o rozličné potreby ľudí /výživa, zdravie, výchova ai./, napomáhať rast rozvojových národov a pomáhať utečencom. Toto všetko sú pokusy o polozenie medzinárodných základov celosvetového spoločenstva na rozriešenie najzávažnejších otázok našich čias: napomáhať pokrok všade na svete a predchádzať vojnám každého druhu. Cirkev sa tomuto úsiliu nesmierne teší; s cieľom zmierňovať biedu ľudí sú do tohto úsilia zapojení kresťania aj nekresťania.

Medzinárodná spolupráca v hospodárskej oblasti a niektoré jej smernice

Hoci takmer všetky národy nadobudli samostatnosť, ešte ani zd'aleka sa však neoslobodili od prílišných nerovností a od rôznych foriem závislosti; sú ohrozené vážnymi vnútornými ťažkosťami.

Aby sa mohol budovať naozaj celosvetový hospodársky poriadok, treba skoncovat' s prílišnou ziskuchtivosťou, s nacionalistickou ctižiadosťou, so snahami o politickú nadvládu, so strategicko-militaristickou vypočítavosťou, ako aj s machináciami za účelom šírenia a nanucovania určitej ideológie.

Pre túto spoluprácu sú a budú užitočné smernice:

a/ Rozvojové krajiny nech pamätajú, že pokrok rastie predovšetkým z práce a schopností samotných národov. Nemajú sa priveľmi spoliehať na cudziu pomoc, ale prioritne na využitie vlastných prostriedkov.

b/ Pokročilé národy majú vážnu povinnosť posilňovať rozvojové krajiny pri plnení týchto úloh. V obchodných stykoch s chudobnejšími národmi nech starostlivo prizerajú aj na ich záujmy získať predajom vlastných výrobkov príjmy na živobytie.

c/ Patrí do pôsobnosti medzinárodného spoločenstva – pri dodržaní princípu subsidiarity – celosvetové hospodárske vzťahy usporadúvať podľa zásad spravodlivosti.

d/ V mnohých prípadoch je potrebná reforma hospodárskej a sociálnej infraštruktúry. Je potrebná triezva opatrnosť, aby sa nerobili iba technické riešenia v rozpore s ich duchovným charakterom a úžitkom. Každá časť ľudskej rodiny nosí vo svojich najlepších tradíciách čosi z duchovného pokladu, ktorý zveril Boh ľudstvu.

Medzinárodná spolupráca so zreteľom na rast obyvateľstva

Medzinárodná spolupráca sa stáva osobitne potrebnou voči národom, ktoré popri iných ťažkostiach prežívajú prudký nárast svojho obyvateľstva. Od iných národov potrebujú nielen prostriedky na obživu, lež potrebujú modernizovať svoje zastarané poľnohospodárstvo a úroveň jeho organizácie, potrebujú aj riešenie prudkej urbanizácie, spôsobenej sťahovaním sa obyvateľov z vidieka do miest, aj vzdelávanie a formovanie svedomia rodičov v oblasti metód regulácie počatia. Katolícka cirkev na univerzitách veľmi podporuje skúmanie a skúsenosti z tejto oblasti.

Koncil napomína všetkých, aby sa vyvarovali riešení protirečiacich mravnému zákonu, či už sa odporúčajú – ba až nanucujú – súkromne alebo verejne. Je veľmi dôležité, aby rodičia v týchto krajinách mali možnosť nadobudnúť si dôstojné ľudské vedomie zodpovednosti za svoju rodinu ako aj za spoločnosť, v ktorej žijú, a aby rástli v občianskej aj náboženskej výchove.

A nech bohaté krajiny, ktoré sa hrdia názvom kresťanské a žijú v nadbytku, hľadali účinné spôsoby podpory chudobných krajín. Rôzne formy misií, ktoré najmä mladí kresťania rozvíjajú z domova či priamo v chudobných krajinách, zaslúžia si uznanie a obdiv. Misijné organizácie sú blízko chudobným ľuďom; sprostredkujú im výsledky dobrovoľných zbierok kresťanov po celom svete. Tieto aktivity potrebujú koordináciu, spoluprácu všetkých kresťanských cirkví a spoločenstiev; sú už prejavom základu bratského spoločenstva ľudí a národov podľa Božieho plánu.

Prijal a spolu s koncilovými Otcami podpísal pápež Pavol VI. dňa 7. 12.1965

Krátenie: /tl/ 15. XI. 2021